

ONDERWIJS, SPECIAAL VOOR DE TOEKOMST

SCHOOLPLAN V(S)O De Piramide 2019-2023

Vastgesteld 7 mei 2019

Inhoud

INLEIDING	3
HET SCHOOLPLAN 2019-2023 – KORT:.....	4
1. ONZE SCHOOL EN HAAR OMGEVING	5
2. UITGANGSPUNTEN EN AMBITIES SCHOOLBESTUUR	7
3. MISSIE EN VISIE.....	8
4. PEDAGOGISCH KLIMAAT.....	12
5. ONDERWIJSKUNDIG BELEID	15
5.1 Schoolbreed.....	15
5.2 SO De Piramide.....	17
5.3 Piramide College	20
5.4 Didactisch handelen	24
6. PASSEND ONDERWIJS	30
6.1 Ambulante begeleiding: Specialistische ondersteuning op maat	31
6.2 Steunpunt hersenletsel.....	31
7. ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING	34
8. VEILIGHEID.....	36
9. KWALITEITSZORG	37
10. PERSONEELSBELEID	39
11. OUDERS.....	41
12. MEERJARENPLAN.....	44
12.1 Hoe kunnen we ons verder ontwikkelen?.....	44
12.2 Acties 2019-2023	47
13. DOCUMENTATIE	51
14. BIJLAGEN	51
Bijlage 1: Hoofdpunten denktank ouders (V)SO De Piramide 21-11-2018	51
Bijlage 2: Standaarden voor handelingsgericht werken	53
Bijlage 3: Ambitiestatement De Haagse Scholen	54

INLEIDING

Onze leerlingen hebben veel in huis, alleen hun lijf werkt niet altijd mee. Medisch wordt steeds meer mogelijk. Voor de school vertaalt zich dat in een grotere vraag naar zorg en meer samenwerking met externe partijen. De wereld om ons heen verandert doorlopend. Denk aan de snelle ontwikkeling van de techniek en onze manier van communiceren. Opvattingen over het onderwijs, de rol van de professional en de rol van de leerling blijven zich vernieuwen. Kennis blijft van het grootste belang, maar aandacht is ook nodig voor de ontwikkeling van vaardigheden en zelfstandigheid.

In de voorbereiding van dit schoolplan is door middel van interviews (najaar 2018), een uitgebreide ophaalronde (najaar 2018) en een verdiepingronde (voorjaar 2019) geprobeerd het schoolteam en de ouders zoveel mogelijk te betrekken bij het nadenken over deze thema's. Dat heeft veel opgeleverd. Resultaten van brainstormsessies, interviews en werkgroepen konden vaak rechtstreeks in het schoolplan worden opgenomen: nieuwe ideeën, actiepunten voor de komende jaren, taal die past bij onze school in 2019 én een heleboel ambitie.

Alles bij elkaar veel te doen de komende vier jaar. Inzet van de schoolleiding is daarbij zoveel mogelijk ruimte te maken voor collega's om daaraan te kunnen bijdragen. Dat kan door slimmer te werken (scrummen in plaats van vergaderen), bewust en goed gebruik te maken van digitale mogelijkheden (minder e-mail, meer delen) en collega's met ambitie medeverantwoordelijk te maken voor de ontwikkeling van de school. Maar ook ouders, leerlingen, collega's van De Haagse Scholen en externe samenwerkingspartners als Basalt-Revalidatie betrekken we graag bij de ontwikkeling van 'Onderwijs, speciaal voor de toekomst'.

Iedereen veel plezier gewenst bij het lezen van dit schoolplan!

Loes Aarts, Hanneke Korevaar, Suzanne de Roos, Carolien Zoutendijk en Dick Rensen
Managementteam van V(S)O De Piramide
April 2019

HET SCHOOLPLAN 2019-2023 – KORT:

- Ieder kind moet zich welkom voelen en daardoor onbekommerd op het eigen niveau aan de slag kunnen met de leerstof.
- Om de brede ontwikkeling van onze leerlingen te stimuleren geven we veel individuele aandacht, werken we samen met de leerlingen en gaan we consequent uit van hun mogelijkheden en sterke kanten.
- Waar mogelijk leren we de leerling het zelf te doen, zelf aan te geven wanneer hulp of verzorging nodig is en ook oog te hebben voor hulpvragen van medeleerlingen.
- We stemmen onderwijs (en daarbij ondersteuning en zorg) zo af dat we iedere leerling een veilige route bieden naar voortgezet onderwijs, vervolgonderwijs of werk. Dat is 'onze' expertise. We werken daarbij nauw samen met ouders. We zorgen voor doorlopende lijnen van SO naar VSO.
- Tegelijkertijd zoekt het team van de school naar mogelijkheden om het onderwijsaanbod te verbreden, de buitenwereld naar binnen te halen, leerlingen de kans te geven hun talenten en passies te ontdekken, andere werkvormen en organisatievormen in te zetten, (digitale) vaardigheden te ontwikkelen én de leerlingen eigenaar te maken van hun leren (leren).
- Er is ruimte voor onderzoek en ontwikkeling, we zijn een lerende organisatie en zorgen ervoor dat we kwaliteit én vernieuwingen borgen. We realiseren iedere dag opnieuw een cultuur gericht op groei, samenwerking en transparantie.

1. ONZE SCHOOL EN HAAR OMGEVING

De Piramide biedt (voortgezet) speciaal onderwijs aan leerlingen van 4 tot 20 jaar. Onze leerlingen kunnen als gevolg van hun lichamelijke beperking of langdurige ziekte (nog) geen regulier onderwijs volgen. Ons onderwijsaanbod is vergelijkbaar met het aanbod in het regulier onderwijs. Ons team heeft echter specifieke expertise, we hebben aanpassingen in onze gebouwen en werken intensief samen met Basalt Revalidatie. Daardoor krijgen de leerlingen onderwijs, onderwijsondersteuning en de (medische) zorg die ze nodig hebben om te leren en zich optimaal te ontwikkelen.

(V)SO De Piramide kent drie afdelingen. SO De Piramide biedt leerlingen van 4 tot 13 jaar hetzelfde onderwijsaanbod als het regulier basisonderwijs. Het Piramide College leidt op voor een havo- of vmbo-diploma of het bereidt leerlingen voor op de arbeidsmarkt. Onderdeel van het Piramide College is het Piramide Podium. Dit is ons leerwerkbedrijf waar leerlingen van onze school en stagiairs onder het motto van 'Uw werk, onze toekomst' reproductie, grafische opdrachten, catering en schoonmaak verzorgen voor interne en externe opdrachtgevers. Het ambulante team van De Piramide ondersteunt leerlingen, ouders en collega's op andere scholen. Ons ambulante team werkt samen met ambulante begeleiders van andere scholen binnen 'Maatwerk in Onderwijs' (MiO), www.maatwerkinonderwijs.nl Uitgebreide informatie over onze school is te vinden op www.sovsodepiramide.nl

Onze school is een van de 52 scholen van stichting De Haagse Scholen. De Haagse Scholen is de stichting voor openbaar basis- en speciaal onderwijs in Den Haag. De Haagse Scholen bestaat uit 44 reguliere basisscholen, 3 SBO-scholen en 5 (V)SO-scholen.

SO De Piramide is onderdeel van het samenwerkingsverband Stichting Passend Primair Onderwijs Haaglanden (SPPOH) www.sppoh.nl

Het Piramide College is onderdeel van het samenwerkingsverband Passend Voortgezet Onderwijs Den Haag e.o. (www.swvzhw.nl). Onze school heeft een regionale functie, we werken daarom ook samen met andere samenwerkingsverbanden.

Basisgegevens over onze school

Naam	(V)SO De Piramide
Brinnummer	20JM
Adres	Melis Stokelaan 1189 2541 GA Den Haag
Telefoonnummer	070 366 65 87
Directeur	Dick Rensen
Emailadres	info@hmsdepiramide.nl
Website	www.sovsodepiramide.nl

Naam	SO De Piramide
Brinnummer	20JM
Adres	Melis Stokelaan 1189 2541 GA Den Haag
Telefoonnummer	070 366 65 87
Locatiedirecteur	Hanneke Korevaar
Emailadres	info@hmsdepiramide.nl

Website	www.sovsodepiramide.nl
---------	--

Naam	Piramide College
Brinnummer	20JM
Adres	Steenwijklaan 30 2541 RL Den Haag
Telefoonnummer	070 218 13 07
Locatiedirecteur	Loes Aarts
Emailadres	info@hmsdepiramide.nl
Website	www.sovsodepiramide.nl

Ontwikkeling leerlingaantallen:

SO	1-10-2016	1-2-2017	1-10-2017	1-2-2018	1-10-2018	1-2-2019	1-10-2019
		groei		groei		begr. 2019	begr. 2019
<8							
1	5	1	1	3	0	0	0
2	19	3	23	3	30	6	32
3	0	0	1	0	5	3	5
	24	4	25	6	35	9	37
>8							
1	15	1	15	1	7	0	7
2	31	0	24	1	28	6	30
3	0	0	1	0	2	0	2
	46	1	40	2	37	6	39
SO tot	70		65		72		76
VSO							
1	48	0	52	2	49	2	49
2	30	1	31	1	39	1	41
3	1	0	2	0	1	0	1
	79	0	85	3	89	3	91
School	149		150		161		167

Actuele informatie over lestijden en andere praktische zaken is te vinden op de website van de school: www.sovsodepiramide.nl

2. UITGANGSPUNTEN EN AMBITIES SCHOOLBESTUUR

De Haagse Scholen is het schoolbestuur in Den Haag voor openbaar basisonderwijs, speciaal (basis)onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. In het 'Ambitiestatement' heeft De Haagse Scholen beschreven welke ambities en uitgangspunten de 52 scholen van DHS verbinden. In bijlage 3 vindt u een uitgebreidere versie.

Hoofdpunten uit het 'Ambitiestatement':

Wij bereiden onze leerlingen voor op de wereld van morgen

Onze beloftes:

- Wij kennen ieder kind.
- Wij stimuleren verwondering en nieuwsgierigheid.
- Wij leren onze leerlingen om samen te werken en samen te leven.
- Wij leren onze leerlingen verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces.
- Wij werken samen met ouders aan een optimale ontwikkeling van hun kinderen.
- Wij onderzoeken en ontwikkelen onze kennis, houding en vaardigheden.

De drie pijlers van ons ambitiestatement:

1. Pedagogisch-didactische onderwijsvernieuwing

De bedoeling: Gezamenlijk werken we aan onderwijsvernieuwing om ons onderwijs eigentijdser en toekomstgerichter te maken qua inhoud, organisatie en manier van werken. We willen de leermotivatie vergroten en bij kinderen bredere competenties ontwikkelen om ze beter toe te rusten voor de snel veranderende samenleving. Er zijn geen blauwdrukken; er is maatwerk nodig per leerling en per school. Alleen dan bereiden we ieder kind voor op de wereld van morgen.

2. Professionaliteit in mensen en cultuur

De bedoeling: Onderwijsvernieuwing is alleen mogelijk als de professionaliteit voortdurend wordt gevoed. Daarbij is van en met elkaar leren en samen ontwikkelen essentieel. Professionalisering wordt daarmee onderdeel van onze cultuur: de manier waarop wij de dingen doen. Het is zichtbaar in het strategisch HR-beleid dat een lerende cultuur versterkt en is afgestemd op onze ambities en de steeds veranderende context. Het is zichtbaar als bestuurders en directeuren de leiding nemen. Het is een belangrijk aspect van goed werkgeverschap als we ons individueel en gezamenlijk ontwikkelen en als we duurzaam inzetbaar blijven. Alleen dán kunnen we ieder kind voorbereiden op de wereld van morgen.

3. Verstevenigen van in- en externe profilering

De bedoeling: We weten wat we in huis hebben en we willen dat dit zichtbaar is; binnen en buiten De Haagse Scholen. We vinden het belangrijk om van elkaar te leren en elkaar te inspireren. Ook kunnen we beter samenwerken (ook met externe partners) wanneer we weten waar elkaars expertises liggen (ook in relatie tot passend onderwijs). "Storytelling" (laten zien wat je belangrijk vindt en hoe dat een plek heeft binnen je organisatie/school) helpt bij het zichtbaar maken waar je voor staat en waar je voor gaat. We willen dat alle leerlingen, medewerkers en ouders het verhaal van de organisatie/school kennen, daar trots op zijn en dit ook uitdragen. Trotse leerlingen, medewerkers en ouders zijn immers de beste ambassadeurs, ook in de werving van nieuwe leerlingen en nieuw personeel. Ieder kind is bij ons welkom, ons onderwijs is openbaar. Het is onze kracht en we zijn daar trots op.

3. MISSIE EN VISIE

Missie:

Wij willen onze kwetsbare leerlingen in staat stellen reguliere onderwijsdoelen te behalen, hun persoonlijkheid, zelfstandigheid en talenten voluit te ontwikkelen. We bereiden hen daarmee op alle levensgebieden voor op volwaardige deelname aan de samenleving. We doen dat met liefde, aandacht en geduld én veel ambitie voor ons onderwijs en onze leerlingen.

Visie, onze uitgangspunten:

- Maatwerk is nodig, de groep is belangrijk.
- Samen kennen we ieder kind.
- Leerlingen zijn eigenaar van hun eigen leerproces.
- We werken samen met ouders en externe partners.
- Ons onderwijs en de keuze van leermiddelen sluit aan op ontwikkelingen in techniek en samenleving.
- Ons onderwijs is opbrengstgericht.
- We stimuleren creativiteit.
- Veiligheid, goede zorg en onderling respect zijn nodig voor optimale ontwikkeling.
- Permanente professionalisering is noodzakelijk.

Maatwerk is nodig, de groep is belangrijk.

De situatie en de mogelijkheden van de leerlingen waar wij mee werken zijn telkens anders. We bieden daarom maatwerk ten aanzien van de (planning van) leerdoelen, de keuze van leermiddelen, tempo, aanpassingen en zorg. We zijn echter geen school voor individueel onderwijs. Nog los van organisatorische vraagstukken vinden we het essentieel dat leerlingen samen optrekken en zich sociaal ontwikkelen.

Samen kennen we ieder kind.

Om voor iedere leerling de beste route uit te stippelen en daar dan dagelijks vorm aan te geven willen wij onze leerlingen heel goed kennen. Om op een goede wijze 'alles eruit te halen wat erin zit' werken we intensief samen met de leerling zelf.

Leerlingen zijn eigenaar van hun eigen leerproces.

Door de leerling (mede-) eigenaar van het leerproces te maken, sluiten we beter aan op datgene wat voor de leerling het beste werkt, kan de leerling eigen keuzes maken en stimuleren we betrokkenheid en motivatie bij de leerling. Ook hier geldt natuurlijk dat dit de ene leerling gemakkelijker afgaat dan de andere. We monitoren dit voortdurend. We bekijken telkens in welke mate een leerling inzicht heeft in het eigen leren, daarop kan reflecteren, eigen keuzes kan maken en hoe de leerling hierin verder gestimuleerd kan worden.

We werken samen met ouders en externe partners.

De expertise van ouders en deskundigen is bij onze samenwerking met de leerlingen onmisbaar. Nog meer dan in het reguliere onderwijs is de uitwisseling van informatie en expertise en de afstemming van handelen essentieel om de leerling te kunnen laten slagen. Leren praten bijvoorbeeld gaat beter als de logopedie voorwaarden schept waardoor de leerling het in de les beter kan doen. Het gaat nog beter wanneer de ouders ook thuis veel met hun kind praten.

Ons onderwijs en de keuze van leermiddelen sluit aan op ontwikkelingen in techniek en samenleving.

Ons onderwijs wint aan waarde naarmate de kennis en vaardigheden die de leerlingen bij ons op school ontwikkelen én de werkvormen en materialen, die we daarbij gebruiken, beter passen bij onze samenleving (van straks). En, ook van groot belang, wanneer leerlingen ervaren dat ons onderwijs 'up-to-date' is, stimuleert dat hun motivatie tot leren.

Waar mogelijk halen we daarom in ons onderwijs de buitenwereld naar binnen, gaan we zelf naar buiten, bieden we leerlingen kansen om nieuwe ervaringen op te doen en werken we graag aan thema's en in projectvorm en bieden we lesstof graag vakoverstijgend aan. Hieronder staan de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Samen vormen zij de mondiale agenda voor een betere wereld voor de periode 2015-2030. De Piramide wil haar leerlingen inspireren hun talenten in te zetten voor deze agenda. In de voorbereiding van dit schoolplan is vanuit het team voorgesteld met leerlingen en ouders aan de slag te gaan met het thema gezonde voeding en gezond gedrag. Creatieve initiatieven rond dit of andere thema's zijn zeker welkom!

<https://www.sdgnerland.nl/>

Ons onderwijs is opbrengstgericht.

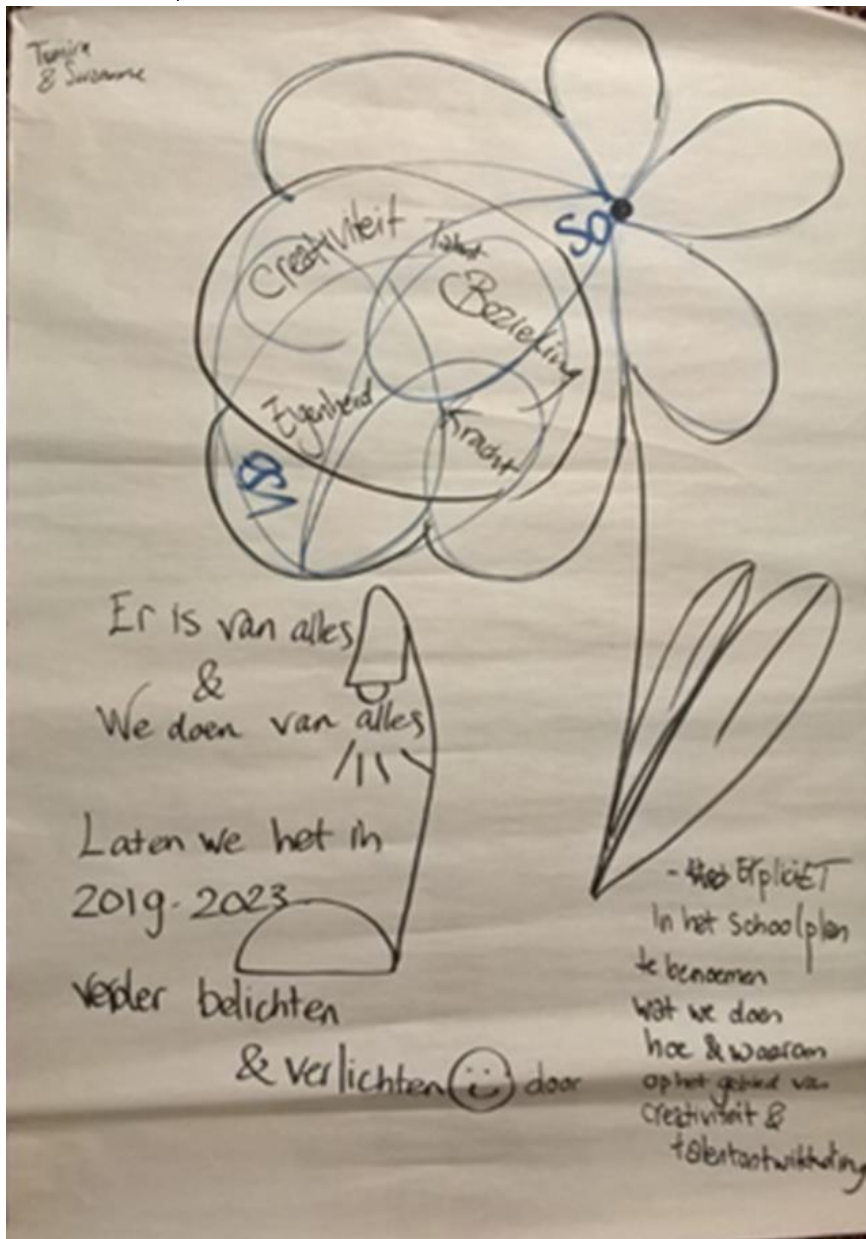
Onderwijs is de kerntaak van De Piramide. Wij vinden het belangrijk dat iedere leerling maximale onderwijsresultaten behaalt. We kijken daarom zorgvuldig welke leerdoelen voor een leerling haalbaar zijn. Het cognitieve vermogen en de talenten van de leerling staan daarbij centraal. De leerdoelen worden in overleg met leerling en ouders vooruit gepland en vastgelegd in het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Vervolgens wordt bekeken welke ondersteuning nodig is om de leerling in staat te stellen de doelen te halen. Twee keer per schooljaar worden doelen en ondersteuning geëvalueerd. Naarmate de doelen beter gerealiseerd worden, is de onderwijsopbrengst van de school groter.

We stimuleren creativiteit

Een school moet voldoen aan kerndoelen en programma's waarin kennis en vaardigheden centraal staan. Wij volgen de leerling en kijken dan of de vaardigheid correct is aangeleerd en of het gegeven antwoord goed of fout is. Dat is belangrijk, maar het is essentieel dat onze leerlingen in de gaten krijgen dat goed of fout niet altijd van belang is. Dat het proces om tot iets te komen minstens zo belangrijk is. Dan spreken we een ander gedeelte van een kind aan en komen andere waarden en inzichten naar boven.

Creativiteit, inventiviteit en bezieling zijn belangrijke ontdekkingen voor onze leerlingen, die vaak beperkt zijn in motoriek, energie of cognitie. Zij ontdekken dat ze iets in zich hebben, wat niet aangeleerd hoeft te worden, maar wat zich alleen hoeft te onvouwen. En dat geeft weer een sterker en beter gevoel over hun eigen mogelijkheden. Denk bijvoorbeeld aan het benutten van de eigen creativiteit bij het verwerken van verdriet of rouw!

Creatieve flap:

Veiligheid, goede zorg en onderling respect zijn nodig voor optimale ontwikkeling. De Piramide is een school voor speciaal onderwijs. Onze leerlingen hebben meer dan leeftijdgenoten te stellen met het leven. Voor onze leerlingen is een schoolklimaat dat gebaseerd is op veiligheid, onderling respect en zorgzaamheid essentieel om tot ontwikkeling te kunnen komen. In de hoofdstukken over het pedagogische klimaat, over ons veiligheidsbeleid en de wijze waarop onze zorg is georganiseerd worden deze aspecten verder uitgewerkt.

Permanente professionalisering is noodzakelijk.

Het werken bij ons op school stelt hoge eisen aan onze medewerkers. Zij zijn in staat de visie van de school dagelijks in de praktijk te brengen. Zij kunnen ieder moment afstemmen op de onderwijsbehoefte van iedere individuele leerling (handelingsgericht werken), zij moeten daarbij samen met collega's telkens inschatten wat voor die ene leerling op dat moment het beste werkt, hoe de groepsdynamiek in elkaar zit en hoe ze de leerlingen kunnen leren het zelf te doen (oplossingsgericht werken). Omgekeerd is ook belangrijk dat zij in staat zijn te erkennen dat ze soms handelingsverlegen zijn en dan bij anderen te rade gaan. Verder kennen ze hun methodes, zijn ze ICT-vaardig, halen ze de buitenwereld naar binnen en creëren ze een veilig en positief klimaat zodat optimale onderwijsopbrengsten worden behaald. De Piramide is daarom een lerende organisatie met medewerkers, die permanent nieuwsgierig zijn en dagelijks leren van elkaar, de leerlingen en de deskundigen van binnen en buiten de school (informeel leren). Daarnaast worden voortdurend individuele en groepsgewijze cursussen en trainingen gepland om kennis en competenties op hoog niveau te houden.

4. PEDAGOGISCH KLIMAAT

'Wij willen onze kwetsbare leerlingen in staat stellen reguliere onderwijsdoelen te behalen, hun persoonlijkheid, zelfstandigheid en talenten voluit te ontwikkelen. We bereiden hen daarmee op alle levensgebieden voor op volwaardige deelname aan de samenleving. We doen dat met liefde, aandacht en geduld én veel ambitie voor ons onderwijs en onze leerlingen.'

Het leven van onze leerlingen ziet er vaak anders uit dan het leven van leeftijdsgenoten. Ze worden vaak belemmerd in hun motoriek en mobiliteit. De verhouding tussen belasting en belastbaarheid speelt een grote rol. Ze hebben minder energie voor (sociale) activiteiten. Zelfvertrouwen en positief zelfbeeld komen niet altijd vanzelf. En de complexiteit van beperking of ziektebeeld heeft invloed op de leerprestaties. Wij willen graag dat onze leerlingen zich bewust zijn van hun mogelijkheden en kansen, leren omgaan met de gevolgen van hun beperking of ziekte, erover kunnen praten, een positief zelfbeeld ontwikkelen en weerbaar zijn.

Binnen De Piramide wordt op pedagogisch gebied gewerkt met een doorgaande lijn. Onze kleuters hebben vaak al veel meegemaakt. Het op school inregelen van persoonlijke verzorging, medicatie, rust, eten en therapie vergt veel aandacht. Leerling en ouders moeten elkaar beetje bij beetje loslaten en de ontwikkeling van de leerling op sociaal-emotioneel gebied en op gebieden als spelen, motoriek, taal, spraak en ruimtelijke oriëntatie ligt vaak achter bij leeftijdsgenoten. Veiligheid, opbouwen van vertrouwen in de driehoek leerling-groepsleiding-ouders, afstemming op de onderwijs- en zorgbehoefte van de leerling en het scheppen van de randvoorwaarden voor (aanvankelijk) leren staan voorop. Onze VSO-schoolverlaters, tussen 16 tot 20 jaar oud, moeten in staat zijn zich op grote MBO- of HBO-scholen of bij een werkgever te handhaven, de wereld met zelfvertrouwen tegemoet te treden, relaties aan te knopen en op eigen kracht te werken aan de toekomst. De ontwikkeling van kleuter tot jongvolwassene is voor ieder kind een uitdaging. Voor onze leerlingen is het een reuzenstap. Net als andere scholen zorgen wij voor een positief schoolklimaat, veiligheid op school en zijn we alert op signalen van (digitaal) pesten. Maar om onze leerlingen te helpen de reuzenstap te zetten moet en kan De Piramide meer doen.

Onze pedagogische aanpak gaat uit van drie basisprincipes:

1. Ieder kind mag er zijn.
2. We kijken naar het hele kind.
3. Wij ondersteunen het kind bij de groei naar zelfstandigheid.

Ad 1.

Onze leerlingenpopulatie kent een enorme verscheidenheid. Leervermogen, talenten, thuissituatie, ziekte, beperking, uiterlijk, motoriek, communicatie, historie; we zijn een gemêleerde school. Die verschillen erkennen we ook. We stemmen er dagelijks op af. We praten er ook met de leerlingen over, individueel of in groepsverband. Onze leerlingen zijn zich ervan bewust dat die verschillen er zijn. Wij helpen onze leerlingen door die verschillen heen te kijken, samen te spelen en samen te werken, vriendjes en vriendinnetjes te maken, elkaar te helpen, te puberen en meer volwassen relaties aan te gaan. Het ongewone is bij ons gewoon. Ieder kind moet zich welkom voelen en daardoor onbekommerd op het eigen niveau aan de slag kunnen met de leerstof.

Ad 2.

Onderwijs staat bij De Piramide voorop, maar als school voor speciaal onderwijs kijken we ook met aandacht naar de totale ontwikkeling van de leerling.

Dat gaat bij De Piramide per definitie om gezondheid en fysieke ontwikkeling. De Piramide biedt persoonlijke verzorging, praktische begeleiding, medische zorg en aanpassingen in meubilair en (ICT-)materialen. We bieden die, altijd in overleg met ouders en (externe) deskundigen, zo aan dat de leerling zich fysiek veilig voelt én waar mogelijk de kans krijgt zich fysiek te ontwikkelen. Onze gymsectie speelt daarbij een niet te onderschatten rol. Een goede samenwerking met ouders is voor het welbevinden van de leerling essentieel. Zeker bij onze jongste leerlingen is dagelijks afstemming nodig tussen ouders en school, bijvoorbeeld met betrekking tot rust of medicatie. Daarnaast wordt door de school met ouders en met externe deskundigen zorgvuldig overlegd over de onderwijs- en ontwikkelingsdoelen van de leerling. Een goede inschatting van die doelen is voor het zelfbeeld van de leerling doorslaggevend.

Op sociaal-emotioneel gebied maken onze leerlingen nogal wat mee. Geregeld hebben ze met medische ingrepen te maken, merken ze dat ze achter lopen op leeftijdsgenoten, moeten fysieke beperkingen of zelfs achteruitgang geaccepteerd worden en soms is er het overlijden van medeleerlingen. Daarom wordt zowel op ons SO als ons VSO gewerkt met een leerlijn sociaal emotionele ontwikkeling, wordt intensief gesignaleerd, wordt veel met individuele of groepen leerlingen gesproken en wordt, indien nodig, specifieke deskundigheid ingezet.

Om de brede ontwikkeling van onze leerlingen te stimuleren geven we veel individuele aandacht, werken we samen met de leerlingen en gaan we consequent uit van hun mogelijkheden en sterke kanten. We zoeken altijd naar zaken die werken, zodat de leerlingen succeservaringen opdoen, die bijdragen aan een positieve ontwikkeling van het zelfbeeld van de leerling.

Ad 3.

We bereiden onze leerlingen voor op een toekomst waarvan we niet precies weten hoe die er komt uit te zien. Onze leerlingen zullen later zelf hun weg moeten vinden. Naast de ouders heeft de school daarom de taak bij te dragen aan de ontwikkeling van de zelfstandigheid van de leerlingen. Denk daarbij aan zelfredzaamheid met betrekking tot ziekte of beperking, het kunnen omgaan met nieuwe situaties en nieuwe ontwikkelingen en het zelf kunnen maken van verantwoorde keuzes.

Aan de ene kant hebben onze leerlingen meer te doen om zelfstandig te kunnen functioneren, aan de andere kant worden zij dagelijks omringd door volwassenen die hen helpen en verzorgen. Wij vinden het daarom belangrijk bewust om te gaan met het bevorderen van de zelfstandigheid van de leerling. We helpen en verzorgen voor zover nodig. Waar mogelijk leren we de leerling het zelf te doen, zelf aan te geven wanneer hulp of verzorging nodig is en ook oog te hebben voor hulpvragen van medeleerlingen. We bespreken dit ook met onze leerlingen, zodat zij inzicht krijgen in hun eigen leerproces en dat is weer een voorwaarde om de leerlingen ook steeds meer eigenaar te laten zijn van hun leren en hun persoonlijke ontwikkeling.

Uit de interviewronde:

“We willen toewerken naar zelfverantwoordelijkheid. Daarvoor is het wel noodzakelijk dat we eerst verwachtingen en doelen aangeven en ze dán pas loslaten.”

Actie: De Piramide ontwikkelt een doorlopende leerlijn gericht op de ontwikkeling van de zelfstandigheid van onze leerlingen, die rekening houdt met de specifieke vragen waarmee leerlingen van De Piramide in hun opgroeien te maken kunnen krijgen.

Op De Piramide wordt al veel aandacht gegeven aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. We werken methodisch aan de sociale competenties van leerlingen, we zijn veel in gesprek met individuele of groepjes leerlingen, (digitaal) pesten wordt gesignaleerd en aangepakt. Met behulp van het leerlingvolgstysteem SCOL wordt de

ontwikkeling van leerlingen op sociaal-emotioneel gebied gevolgd. In het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) van de leerling worden doelen gesteld en geëvalueerd. In het schooljaar 2018-2019 is ons SO gestart met de implementatie van KIVA. Dit is een preventief en bewezen effectief programma gericht op het versterken van de sociale veiligheid en het tegengaan van pesten (www.kivaschool.nl).

Alle activiteiten en beleid op sociaal-emotioneel gebied worden geïntegreerd / gecombineerd tot één doorlopende leerlijn ontwikkeling zelfstandigheid.

5. ONDERWIJSKUNDIG BELEID

5.1 Schoolbreed

Regulier onderwijsaanbod

Het onderwijsaanbod van (V)SO De Piramide is vergelijkbaar met het onderwijsaanbod in het regulier onderwijs. SO De Piramide biedt basisonderwijs. Het Piramide College biedt onderwijs gericht op betaalde arbeid (uitstroomprofiel arbeid) en gericht op het behalen van een vmbo- of havo-diploma (uitstroomprofiel vervolgonderwijs). Volgens het doelgroepenmodel van Lecso (zie <https://doelgroepenmodel.lecso.nl>) werkt De Piramide voor de doelgroepen 5, 6 en 7 (havo-deel), leerlingen met een IQ vanaf ongeveer 70.

Doorlopende leerlijnen

Een aanzienlijk deel van de leerlingen van SO De Piramide stroomt door naar het Piramide College. Zeker nu beide afdelingen in andere gebouwen zijn gevestigd is er alle reden extra aandacht te geven aan doorlopende leerlijnen en de aansluiting op individueel leerlingniveau van SO en VSO.

Actie: Doorlopende lijnen SO-VSO

Bij de ontwikkeling van het leerstofaanbod van De Piramide wordt als dat even mogelijk is invulling gegeven aan de doorloop tussen SO en VSO.

In elk geval is dit relevant bij de uitwerking van leerlijnen rond zelfstandigheid, vaardigheden en leren leren, waarover elders in dit schoolplan wordt geschreven.

Techniekgedreven

De Piramide wil graag dat leerlingen eigenaar worden van hun persoonlijk leren. Techniek en ICT faciliteren het proces van gepersonaliseerd leren. De omslag naar persoonlijke devices, breed ingezet helpt om deze stap te zetten.

Het verwezenlijken van een gedeelde visie is een fundamentele voorwaarde om tot kansrijke implementatie te komen van het gepersonaliseerde leren. Het belang van inzet van ICT voor alle leerlingen ongeacht het hebben van een handicap of een leerprobleem is evident. De technologie maakt het mogelijke en haalbaar voor een leerkracht om daadwerkelijk een leerling persoonlijk te bedienen en te begeleiden, waardoor zijn rol meer die van coach wordt. Er zijn drie belangrijke factoren waardoor de digi-wereld het gepersonaliseerde leren mogelijk kan maken:

1. Learning analytics: verzamelen, analyseren, rapporteren van data door een computersysteem, waardoor adaptief leren mogelijk wordt;
2. Ontwikkeling op het gebied van de digitale leermaterialen: leermethodes worden steeds meer digitaal aangeboden of digitaal ondersteund; ze nemen ook voor een deel de rol van specifiek op extra hulp gerichte programma's over;
3. Opmars van tablets, smartboards, smartphones, apps en educatieve software.

Bewegingsonderwijs en naschoolse sport

Onze leerlingen krijgen twee keer per week bewegingsonderwijs. Een gymdocent geeft deze lessen, samen met een assistent bewegingsonderwijs. Tijdens de lessen bewegingsonderwijs werken wij aan de verschillende leerlijnen binnen het bewegingsonderwijs, aangepast aan de mogelijkheden van het kind. Hierdoor verbeteren we de motorische vaardigheden, vergroten we het ruimtelijk inzicht en ontwikkelen we de sociale vaardigheden. Ook bieden wij bewegen in het water aan voor de leerlingen die zich vrijer kunnen bewegen in het water dan in de gymzaal.

Op verschillende dagen kunnen leerlingen gebruikmaken van het naschoolse sportaanbod van De Piramide. De naschoolse sport is ingedeeld in drie periodes met ieder 10 lessen. Het huidige vakwerkplan is niet meer toereikend voor wat daadwerkelijk door de sectie bewegingsonderwijs wordt uitgevoerd. Het vakwerkplan wordt herschreven, waardoor het weer recht doet aan de vernieuwde inzichten rond het bewegingsonderwijs op De Piramide. Er is met externe partijen contact gelegd om te kijken of op De Piramide een praktisch verkeersexamen voor wielen (van rolstoel tot racerunner) ontwikkeld kan worden. Fietsen is bijvoorbeeld een vorm van balanceren en dat is weer één van de leerlijnen binnen het bewegingsonderwijs.

SO smart is bedoeld voor leerlingen tot en met de middenbouw, waarbij (extra) aandacht wordt gegeven aan ruimtelijke oriëntatie, mobiliteit en zelfredzaamheid. SO smart is een vorm van sensomotorische remedial teaching in groepsverband, die gebruik maakt van spelen (ervaren) en bewegen. Er wordt gewerkt met verschillende ontwikkelingsgerichte bewegingsspelletjes en -oefeningen. Gaat het bewegen niet zoals het moet, dan moet het zoals het gaat.

Actie: Vernieuwing vakwerkplan bewegingsonderwijs

Het vakwerkplan bewegingsonderwijs wordt herschreven.

Er komt in het vakwerkplan een apart gedeelte voor het SO en een apart gedeelte voor het VSO, er wordt aandacht besteed aan de veranderde leerlingenpopulatie en wat dit betekent voor het bewegingsonderwijs. We beschrijven ook hoe het bewegend leren (aandacht voor taal en rekenen) een vaste plek krijgt tijdens de lessen bewegingsonderwijs. De uitwerking van SO smart op papier staat nog in de kinderschoenen. In het vakwerkplan wordt SO smart verder uitgewerkt.

5.2 SO De Piramide

Referentieniveaus en kerndoelen

Het onderwijsaanbod op SO De Piramide gaat uit van de referentieniveau's voor taal en rekenen en de landelijke kerndoelen voor de vakgebieden en de leergebiedoverstijgende thema's voor het regulier basisonderwijs. Waar dat voor onze leerlingpopulatie niet reëel is (denk bijvoorbeeld aan de kerndoelen voor het bewegingsonderwijs) bieden we de kerndoelen voor het speciaal onderwijs.

In het leerplan van SO De Piramide zijn, uitgaande van het doelgroepenmodel van Lecso, de leerroutes verder uitgewerkt. Zie onderstaand overzicht.

Doelgroepenmodel SO De Piramide (vastgesteld 4 december 2018)

Leerroute	3	4	5	6a	6b	7a	7b
Verbaal IQ	< 65	65-75	75-85	85-95	95-105	105-115	>115
Performaal IQ	<65	65-75	75-85	85-95	95-105	105-115	>115
Totaal IQ	<65	65-75	75-85	85-95	95-105	105-115	>115
Sociaal Emotioneel functioneren	< 6 jaar	6-9 jaar	9-11 jaar	Kalender leeftijd	Kalender leeftijd	Kalender leeftijd	> 12 jaar
Didactisch functioneringsniveau	M3 – E4	E5	M6	E6	E7	M8	>E8
DLE	<25	30	35	40	50	55	>60
LRS	< 50%	50-57%	58 – 65%	66 – 82%	83 – 90%	91 – 100%	> 100%
Leerstandaard leerlijn	intensief	intensief	intensief	basis	basis	verdiepend	verdiepend
Leerstandaard referentieniveau	< 1F	< 1F	< 1F	1F	1F	2F/1S	2F/1S
Leerkenmerken	Praktisch leren	Leert door voordoen-nadoen	Leert concreet	past geleerde strategieën toe	Past aangeleerde leerstof toe	Komt tot bestuderend onderzoekend leren	Analyseert, legt verbanden en trekt conclusies
Kenmerk instructie behoefte	Verlengde instructie begeleide verwerking	Verlengde instructie begeleide verwerking	Verlengde instructie begeleide verwerking	Groeps-instructie volgend	Groeps-instructie volgend	Zelfstandig opstarten en verwerken	Zelfstandig opstarten en verwerken
Ondersteuningsbehoefte leren en ontwikkelen	Individueel en groepsgewijs afgestemd vanuit LVS cito en methode gebonden toetsing en observatie van leerkracht						
Ondersteuningsbehoefte SEO	Individueel en groepsgewijs afgestemd vanuit LVS SCOL en observatie van leerkrachten						
Ondersteuningsbehoefte communicatie	Individueel afgestemd in samenwerking met Basalt Revalidatie e.a.						
Ondersteuningsbehoefte fysiek	Individueel afgestemd in samenwerking met Basalt Revalidatie e.a.						
Ondersteuningsbehoefte medisch	Individueel afgestemd in samenwerking met Basalt Revalidatie e.a.						
Uitstroombestemming	VSO/ZML	VSO Arbeid VO PRO	VSO Basis VO Basis	VSO Kader VO Kader	VSO TL VO TL	VSO havo VO havo	VSO VWO VO VWO
Vervolgonderwijs	Beschutte arbeid/dagbesteding	(beschutte) Arbeid/MBO entree	MBO 2	MBO 3/4	MBO 4	HBO	Academisch niveau

Verbreed aanbod voor talentontwikkeling

- SO De Piramide doet mee aan Ontdek Het Orkest, een muziektraject in samenwerking met het Residentie Orkest en het Koorenhuis voor de middenbouw en bovenbouwgroepen. Het traject is op maat gemaakt voor De Piramide. Met musici van het Residentie worden concerten voorbereid en uitgevoerd op school en in het Zuiderstrandtheater. Onze uitstroomgroep doet mee aan een dirigeerproject.
- Cultuureducatie vindt binnen en buiten school plaats. De leerlingen bezoeken ieder schooljaar in ieder geval een museum en een theater.
- Alle leerlingen in de bovenbouw krijgen les in toetsenbordvaardigheid, digitale vaardigheden en digitale veiligheid.
- Na schooltijd is het voor alle leerlingen van (V)SO De Piramide mogelijk deel te nemen aan ons naschoolse sportprogramma.

Leermiddelen en methodes per (I) leergebied en (II) leergebied overstijgende op SO De Piramide:

	Leermiddelen / methodes	Afspraken / aanvullende info
I Leergebied		
Nederlandse taal	-Fonemisch bewustzijn -Leeslijn* (moet vervangen worden!) (klik klakboekjes letterfilmpjes Lijn 3 en Veilig leren lezen -Taal op Maat -Spelling op Maat -extra aandacht woordenschat volgens met woorden in de Weer -Bloon	Woordenschat extra volgens cursus CED *2019 verkennen Actief leren lezen
Rekenen en wiskunde	-Gecijferd bewustzijn -Pluspunt -Maatwerk (remediërend)* -Extra oefen materiaal verschillende domeinen zoals: Klokkijken Tafels Breuken	-Midden- bovenbouw verwerkt zoveel mogelijk digitaal -*Maatwerk moet vervangen worden, op dit moment nog geen adequate methode gevonden. -aangepaste reken hulpmaterialen
Engelse taal	Groove me	Bovenbouwgroepen
Aardrijkskunde	Blink wereld aardrijkskunde	
Geschiedenis	Blink wereld geschiedenis	
De natuur, waaronder biologie	Blink wereld natuur en techniek	
Maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting	Geen specifieke methode, maar lessen uit de methodes en projectmatig	
Geestelijke stromingen	Geen specifieke methode, maar lessen uit de methodes en projectmatig	
Expressie activiteiten	-Moet je doen -Project ontdek het Orkest (KOO en Residentie orkest)	2019-2020 verkennen Cultuuronderwijs op z'n Haags speciaal.
Leergebied overstijgend (LGO)		
LGO-breed	Kleuterplein voor de kleuters	
Bevordering sociale redzaamheid, waaronder gedrag in verkeer	-Verkeersonderwijs VVN -Modules so smart LGO doelen	Voorjaar 2019: in gesprek met gemeente VVN en Basalt Revalidatie over ontwikkelen praktische verkeerslessen op maat.
Zintuigelijke en lichamelijke ontwikkeling	-Ontwikkelingsmateriaal -Fijn en grof motorisch materiaal. -Digitale hulpmiddelen -SO smart -Sensorisch materiaal	
Bevordering gezond gedrag	Rutgers: relaties en seksualiteit Kiva (echt van start 2019-2020) Kinderen en hun sociale talenten Projectmatig: Ik eet het beter	Afspraken over wat er in de pauzes gegeten en gedronken wordt op school.

Schoolveiligheid/ welbevinden van de leerlingen	Kiva (echt van start 2019-2020) Kinderen en hun sociale talenten Scol: meting sociaal emotionele ontwikkeling, waarna per lln doelen opgesteld worden	
Bevordering actief burgerschap en sociale integratie overdragen kennis over / kennismaking met de diversiteit van de samenleving	Kinderen en hun Sociale Talenten Kiva na pilot, implementatie 2019- 2020 Projectmatig: Bijv: Lessen Lilianefonds -rechten van het kind -burgerschap	SO De Piramide participeert in project "Resultaatgericht burgerschapsonderwijs van Universiteit van Amsterdam en Academische Werkplaats Sociale kwaliteit samen met 5 andere scholen van DHS. *werken aan leerlijn zelfstandigheid en omgaan met beperking?
ICT	-Toetsenbordvaardigheid individueel en in bovenbouwgroepen. -Digitale veiligheid Kennisnet Projectmatig: mediawijsheid en programmeren	

De groep als veilige basis

Onze groepen bestaan gemiddeld uit twaalf leerlingen en zijn ingedeeld op basis van leeftijd, sociaal-emotionele aansluiting, didactisch niveau (met name taal) en de ondersteuningsvraag van de leerlingen. Alle groepen hebben een eigen lokaal en een vaste combinatie van een groepsleraar (of -leraren) en onderwijsassistent(en). We werken met instructiegroepen en groepsdoorbrekende niveaugroepen. De groepsleraren geven de lessen en zijn verantwoordelijk voor het onderwijs. De onderwijsassistenten hebben onderwijsondersteunende en verzorgende taken. Iedere leerling werkt op zijn of haar eigen tempo en eigen niveau. Tijdens de 'bloktijden' is er geen therapie, zodat alle leerlingen op hun eigen niveau kunnen werken aan de kernvakken rekenen en taal. Dat betekent echter ook dat therapie vooral gegeven wordt wanneer andere leergebieden of werkvormen aan bod komen.

Schoolstandaarden

Om goed in beeld te krijgen wat van een leerling verwacht kan worden maken we gebruik van het landelijke doelgroepenmodel. Dit model geeft per uitstroomniveau de intelligentiebandbreedte, de sociaal-emotionele kalenderleeftijd, het didactische functioneringsniveau, de leerkenmerken en de instructiebehoefte die de leerling heeft. Het vaststellen van het ontwikkelingsperspectief is een weloverwogen besluit waarbij de CVB een adviserende rol heeft. Bij onze leerlingen met discrepanties in intelligentieprofielen en grillig verlopende ontwikkeling is voor het bepalen van de uitstroombestemming het doelgroepenmodel van LECSO een leidraad en niet een harde lijn.

Het team van De Piramide streeft er naar om jaarlijks 75% van de leerlingen binnen de geplaatste leerlijn te houden. Indien noodzakelijk worden vakken intensief begeleid of krijgt de leerling voor een vak verdiepende stof aangeboden.

Twee keer per jaar worden naar aanleiding van Citoresultaten en de methode gebonden gegevens de leerresultaten geëvalueerd, geanalyseerd en vindt afstemming plaats voor een volgende periode en kan de leerlijn per vakgebied worden aangepast.

We streven er naar dat 75 % van de leerlingen overstapt naar het niveau, zoals dat in het OPP van de leerling twee jaar voorafgaand aan het moment van uitstroom is geformuleerd. Jaarlijks analyseert de school of de streefpercentages worden gehaald. Het lerarenteam evalueert daarnaast doorlopend hoe de leerresultaten binnen de afzonderlijke vakgebieden zich ontwikkelen.

De overstap naar vervolgonderwijs

Wij streven er naar dat alle leerlingen van het SO uitstromen naar het voor hen hoogst haalbare niveau binnen het V(S)O. Een deel van de leerlingen kan doorstromen naar regulier voortgezet onderwijs. Andere leerlingen hebben ook in het voortgezet onderwijs speciale voorzieningen, ondersteuning en behandeling nodig. Als team maken we hierin altijd een zorgvuldige afweging. We nemen bij de meeste leerlingen de Nederlandse Intelligentietest voor Onderwijsniveau (NIO) af en een landelijke eindtoets (ICE eindevaluatie primair onderwijs).

We voeren in december de adviesgesprekken. Ons advies is gebaseerd op toetsresultaten, wensen van de leerling en ouders en ervaring van ons team met de leerhouding, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de leerprestaties van de leerling. In dit advies staat ook of een reguliere school voor voortgezet onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs de meest passende plek is voor de leerling. Bij een overstap naar regulier voortgezet onderwijs kunnen onze ambulante begeleiders overstapbegeleiding bieden aan de leerling, zijn ouders en het team van de gekozen school.

Ons uitgangspunt is: speciaal als het moet, regulier als het kan.

5.3 Piramide College

Kerdoelen en examenprogramma's

Het Piramide College biedt onderwijs gericht op uitstroom naar vervolgonderwijs én biedt onderwijs gericht op uitstroom naar betaald (beschut) werk. Net als in het regulier voortgezet onderwijs krijgen de leerlingen les van bevoegde leraren en hebben ze een lesrooster. De leerlingen krijgen zoveel mogelijk les in hun vaste lokaal, waarbij de docenten wisselen. Voor praktijkvakken, practica en bewegingsonderwijs gaan ze naar de vaklokalen. Alle groepen hebben groepsmentoren. Iedere leerling heeft een persoonlijke mentor. De persoonlijk mentor is voor de leerling de centrale persoon: hij of zij heeft zicht op het OPP, heeft de regierol over aanpassingen hierin en is het aanspreekpunt voor ouders.

Ons onderwijsaanbod gaat uit van de kerndoelen voor het uitstroomprofiel arbeid binnen het VSO, van de kerndoelen voor de onderbouw vmbo en havo en van de examenprogramma's voor de bovenbouw vmbo en havo.

Naast de leergebiedspecifieke kerndoelen bieden we in beide profielen de leergebiedoverstijgende kerndoelen aan. Deze doelen zijn onderverdeeld in vier thema's:

- Leren leren;
- Leren taken uitvoeren;
- Leren functioneren in sociale situaties;
- Ontwikkelen van een persoonlijk toekomstperspectief.

Uitstroomprofiel arbeid

In 2018 is een nieuw kader voor het uitstroomprofiel arbeid op het Piramide College vastgesteld. De lessentabel is herzien, zodat meer de nadruk is komen te liggen op de competentie-ontwikkeling van leerlingen. Deze competenties zijn beschreven en hebben betrekking op de persoonlijke ontwikkeling van de leerling én op de ontwikkeling van werkgerelateerde competenties.

Actie: Competentie-ontwikkeling A-leerlingen

In het ontwikkelingsperspectief van iedere A-leerling worden de doelen met betrekking tot de ontwikkeling van persoonlijke en werknemersvaardigheden opgenomen.

De realisatie ervan wordt met behulp van de competentiemeter gevolgd en geëvalueerd.

Om deze competenties in een relevante leeromgeving te kunnen ontwikkelen is voor de leerlingen in de arbeidsgerichte stroom een intensief stageprogramma opgezet. Dat begint met een begeleide stage (BIS) binnen de school, gevolgd door een externe begeleide stage (BES) en een externe zelfstandige stage (ZES). Waar mogelijk proberen we de laatste stage over te laten gaan in een betaalde (beschutte) baan. Waar dat niet direct lukt, ondersteunt de school leerling (en ouders) bij het vinden van een passende plek.

Actie: Diploma arbeid

We willen aansluiten bij de ontwikkeling in Nederland waarbij leerlingen in het praktijkonderwijs een diploma kunnen halen. A-leerlingen, die laten zien dat zij goed voorbereid zijn op betaald werk, kunnen onze school dan verlaten met een diploma.

We gaan onderzoeken of het door de Haagse praktijkscholen omschreven pakket goed aansluit bij de doelen van ons onderwijs. Wanneer dat het geval is kunnen we daarbij aansluiten.

Actie: A-leerlingen over hun onderwijs

Op aangeven van de leerlingenraad kijkt het lerarenteam van de A-stroom hoe in het programma meer aandacht kan worden gegeven aan vakken als aardrijkskunde en geschiedenis (doelen binnen het leergebied mens & maatschappij).

We zien ook dat sommige leerlingen in de A-stroom, bijvoorbeeld als gevolg van een progressief ziektebeeld, de overstap naar een betaalde (beschutte) baan niet kunnen maken. Die leerlingen begeleiden we, altijd in goed overleg, naar een passende plek voor arbeidsmatige dagbesteding. We kiezen er echter niet voor een afzonderlijk uitstroomprofiel arbeidsmatige dagbesteding op te zetten. Wanneer bij de aanmelding naar voren komt dat leerlingen aangewezen zijn op een dergelijke leerroute verwijzen wij ze naar een school voor zeer moeilijk lerende leerlingen.

Uitstroomprofiel vervolgonderwijs

Het onderwijs in dit uitstroomprofiel is gericht op doorstroom naar het mbo of hbo. Leerlingen kunnen een diploma of certificaten halen voor vmbo en havo. We bieden de door het rijk vastgestelde kerndoelen.

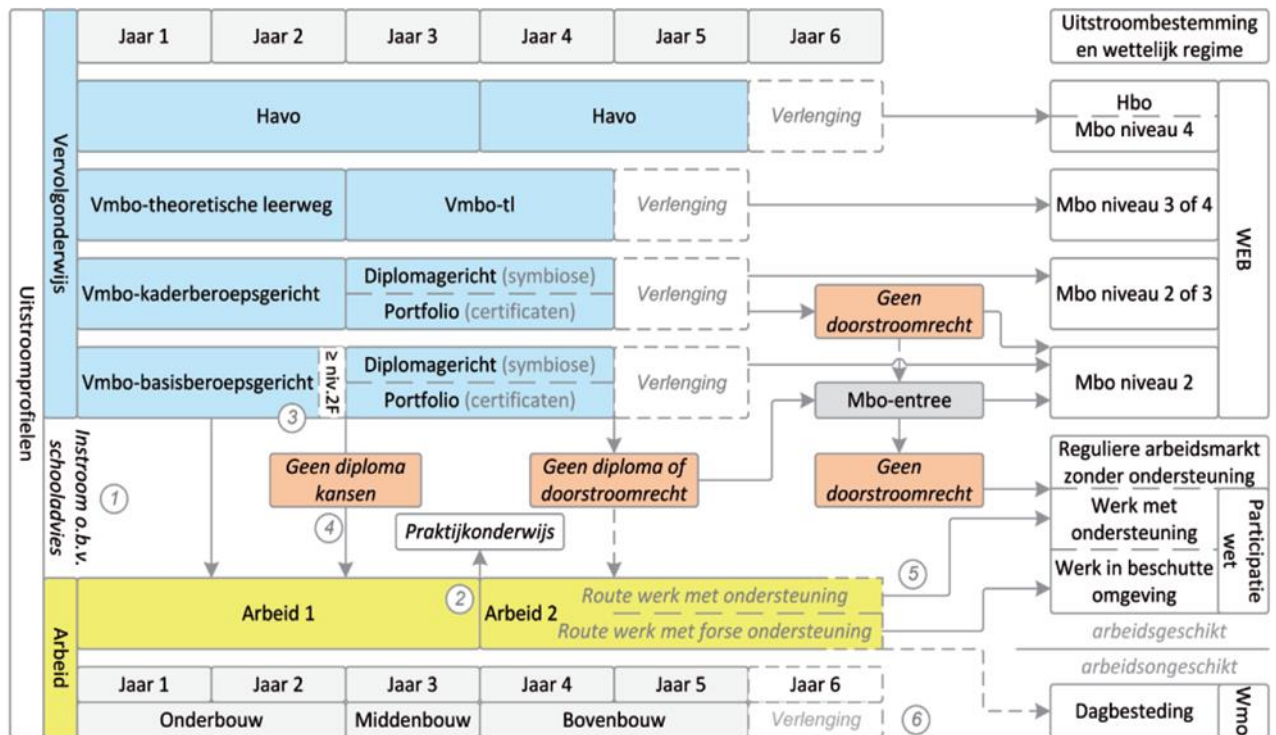
Het is onze ambitie dat leerlingen binnen de daartoe gestelde termijnen het vmbo of havo afronden. Als gevolg van hun beperking of ziekte is dat niet altijd mogelijk. Doordat de leerlingen staatsexamens afleggen is het mogelijk de examens voor de verschillende vakken over twee of drie schooljaren te verspreiden. Over het algemeen behalen onze leerlingen een vmbo-tl-diploma in vier tot vijf schooljaren of een havo-diploma in vijf tot zes schooljaren. De leerlingen die vmbo-onderwijs volgen volgens de basisberoepsgerichte of de kaderberoepsgerichte leerweg worden in samenwerking met Scholengroep Den Haag Zuid-West opgeleid voor een diploma in het profiel Dienstverlening & Producten of het profiel Zorg & Welzijn. Zij volgen de profielvakken op het Piramide College volgens het Programma van Toetsing en Afsluiting van het Zuid-West College.

De vmbo-tl (theoretische leerweg) leerlingen kunnen in de bovenbouw kiezen voor de profielen Economie, Zorg & Welzijn of Techniek. Havo-leerlingen kunnen kiezen voor de profielen Economie & Maatschappij, Natuur & Techniek of Natuur & Gezondheid. De

inrichting van de profielen voldoet aan de wettelijk gestelde examenprogramma's voor vmbo-tl en havo. Onze leerlingen kunnen een diploma behalen door (o.a.) het afleggen van staatsexamens.

Ook kunnen vmbo-tl leerlingen, als zij voor een bepaald vak of leergebied meer aankunnen dan in het gekozen profiel wordt aangeboden, een vak op havo-niveau volgen en eventueel op het hogere niveau examens doen. Vmbo-tl of havo-leerlingen kunnen ook een extra vak doen.

Schematisch overzicht uitstroomprofielen Piramide College

Toekomstgericht onderwijs

Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen hun mogelijkheden en talenten ontdekken en dat ze een baan of vervolgopleiding kiezen, die bij hen past.

We besteden daarom veel aandacht aan het (verder) ontwikkelen van ICT-vaardigheden. Leerlingen krijgen van de school een notebook in bruikleen. De meeste vakken maken gebruik van educatieve software. Al onze leerlingen krijgen de mogelijkheid om een Europees Computer Rijbewijs (ECDL) te halen.

Actie: Kiezen voor een ICT-profiel

Versterken van ICT-onderwijs voor de vmbo-leerlingen door het aanbieden van de beroepsmodule 'ICT en programmeren' in de onderbouw van het vmbo m.i.v. april 2019 en het aanbieden van het keuzevak 'Robotica' in de bovenbouw van het vmbo m.i.v. het schooljaar 2020-2021.

De invoering van de beroepsmodule 'ICT en programmeren' heeft als doel de leerlingen uitgebreider kennis te laten maken met het beroepenveld binnen de ICT en een goed beeld krijgen van hun mogelijkheden binnen dit beroepenveld. De beroepsmodule biedt tevens een inhoudelijke en praktische oriëntatie op een keuze voor het profiel dienstverlening & producten, uitstroomrichting ICT. Daarbij worden de leerlingen competent in het omgaan met nieuwe technologie en zo beter voorbereid op de toekomst.

Het keuzevak 'Programmeren' zal worden aangeboden binnen de examenprogramma's vmbo-bb en vmbo-kb. Binnen dit keuzevak leren de leerlingen een eenvoudig programma te programmeren met behulp van een toegankelijke programmeertaal.

Leerlingen kunnen werkervaring opdoen binnen ons eigen leerwerkbedrijf: Piramide Podium. Leerlingen krijgen hier praktijklessen en kunnen hier intern stage lopen. Voor verschillende opdrachtgevers verzorgen de leerlingen reproductie en het ontwerp voor drukwerk en websites. Andere leerlingen verzorgen de reserveringen en catering voor de vergaderzaal in het pand. Het Piramide Podium versterkt het ICT-profiel van de school doordat gewerkt wordt met software en geavanceerde hardware (3D-scan, 3D-printer).

Het ontwikkelen van een persoonlijk toekomstperspectief staat centraal binnen de lessen 'Loopbaanoriëntatie en -begeleiding'. De vragen die in de lessen worden gesteld en beantwoord zijn: 'Wie ben ik?', 'Wat wil ik?' en 'Wat kan ik?'

Tijdens de gehele opleiding wordt de brede ontwikkeling van leerlingen gestimuleerd door deelname aan excursies, naschoolse sportactiviteiten, workshops en deelname aan activiteiten voor maatschappelijke doelen.

Schoolstandaarden

In 2018 zijn voor het uitstroomprofiel vervolgonderwijs schoolstandaarden geformuleerd. Één van die standaarden gaat over het behalen van een volledig diploma. Doelstelling is dat in het schooljaar 2019-2020 50% van de leerlingen die in hun laatste leerjaar zijn geplaatst een volledig diploma behalen.

Actie: Hele diploma's

Het Piramide College gaat in de schoolplanperiode doorgroeien naar volledige diplomering van 75% van de leerlingen, die in hun laatste leerjaar zijn geplaatst.

Het kunnen realiseren van deze doelstelling is de resultante van het totaal van de ontwikkeling van (de kwaliteit) van het onderwijs op het Piramide College (leerlingen eigenaar van hun eigen leren, samenwerking met het Zuid-West College, maatwerk en een goede planning van doelen en onderwijsondersteuning in de ontwikkelingsperspectieven).

Voorbeelden van andere schoolstandaarden voor het uitstroomprofiel vervolgonderwijs zijn: Een vmbo- of havo-leerling moet om te mogen starten met de leerstof van de bovenbouw van respectievelijk het vmbo of het havo 75% van de doelen van de onderbouw van het vmbo of het havo aantoonbaar beheersen.

Tenminste 80% van de leerlingen die in het jaar voorafgaand aan uitstroom naar een vervolgopleiding onderwijs heeft gevolgd op het Piramide College in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs, zit een jaar na uitstroom nog op een opleiding passend bij zijn uitstroombestemming.

Actie: Schoolstandaarden arbeid

Nu de vernieuwde opzet van het uitstroomprofiel arbeid grotendeels is geïmplementeerd kunnen, zoals die ook voorhanden zijn voor SO en uitstroomprofiel vervolgonderwijs, schoolstandaarden voor arbeid opgesteld worden.

In het geval van het uitstroomprofiel arbeid zullen die zich vooral richten op de mate waarin het de leerlingen lukt competenties te ontwikkelen en naar arbeid uit te stromen.

5.4 Didactisch handelen

Geitenleerpaadje of leerboulevard

Het onderwijs op De Piramide is in hoge mate afgestemd op de individuele leerling. Leerroutes zijn slechts globaal gekoppeld aan groepen of leerjaren. Iedere leerling werkt aan het behalen van de kerndoelen en examenvereisten, maar tempo, werkvorm en materiaal kunnen per leerling en per moment verschillen. Waar mogelijk worden leerlingen geclusterd in (groepsoverstijgende) groepjes voor instructie of de uitvoering van taken. We toetsen vooral om zicht te krijgen op de vorderingen van de leerlingen, daarover naar de leerling te kunnen terugkoppelen en te remediëren waar nodig (formatief toetsen).

De effectieve onderwijstijd van onze leerlingen staat vaak ernstig onder druk vanwege vermoeidheid, pijn, verzorging, therapie of (langdurige) afwezigheid. Onze interne richtlijn is dat leerlingen maximaal 25% van de onderwijstijd vanwege therapie afwezig mogen zijn. De commissie van begeleiding adviseert de school wat daarbij voor een leerling de beste balans is.

Binnen deze context doen wij al het mogelijke om onze leerlingen de kennis en de vaardigheden bij te brengen, die onder de kerndoelen en binnen de examenprogramma's worden voorgeschreven. We willen hen competenties meegeven, waarmee ze zelf hun weg in de samenleving van straks kunnen vinden. En we willen onze leerlingen stimuleren met hun talenten aan de slag te gaan.

In de dagelijkse praktijk van onze school echter is het vaak zo dat we binnen al deze ambities prioriteiten moeten stellen. Wanneer een SO-leerling veel onderwijstijd mist en de overstap naar het voortgezet onderwijs in beeld komt, leggen de leraren de nadruk op taal en rekenen. Ook op het Piramide College worden binnen de leerroutes waar nodig keuzes gemaakt om leerlingen toch in staat te stellen door te stromen naar een kansrijk profiel in de bovenbouw, naar betaald werk of naar een passende vervolgopleiding.

Het team van De Piramide is in de keuze van de didactische aanpak vooral pragmatisch. Het gaat erom wat voor een leerling werkt. Op De Piramide is veel vakmanschap nodig om de doelen per leerling te bepalen, eventueel prioriteiten te stellen en iedere dag op de onderwijsbehoefte van de leerling af te stemmen. "De leraar speelt een centrale rol. Hij overziet het leerproces en stelt vast welke kennis en vaardigheden cruciaal zijn om aan te bieden. Er zijn duidelijke lesdoelen en de leerlingen krijgen gerichte instructie om zich de leerstof eigen te maken. Voor leerlingen die het moeilijk vinden worden de doelen niet verlaagd, maar wordt de instructie geïntensiveerd. Op deze manier halen alle leerlingen zoveel mogelijk de gestelde doelen. Het leren gebeurt in gezamenlijkheid en is een sociaal proces. Er wordt rekening gehouden met verschillen door verdiepende of juist verlengde instructie te realiseren. Ook kan er preteaching worden gegeven, waardoor risicoleerlingen beter beslagen ten ijs komen in de les" ('Expliciete directe instructie', Hollingsworth en Ybarra, 2015).

Vergelijk de beschrijving van het onderwijs op ons SO, zoals die naar voren is gekomen tijdens de interviewronde ter voorbereiding op dit schoolplan (cursief: tekst uit verslag interviews).

"Vanuit een veilige basis bieden we maatwerk, structuur en duidelijkheid. In de kleutergroepen werken we aan doelen door spelend leren, werken vanuit thema's en voorbereidende taal-, lees- en rekenactiviteiten. In groep 3 krijgen de leerlingen instructie voor rekenen, lezen, spelling en taal in niveaugroepen in hun eigen groep. In de midden- en de bovenbouw werken we met niveaugroepen voor rekenen, lezen, spelling en taal en begrijpend lezen. De niveaugroepen worden ingedeeld op basis van methodegebonden toetsen en onafhankelijke toetsen van Cito.

De lesstof wordt voor een groot deel digitaal aangeboden en voor een deel ook digitaal verwerkt. Vanaf groep 3 maken de leerlingen gebruik van notebooks. Een aantal leerlingen werkt met aangepaste of speciale hardware en software. Alle leerlingen werken zelfstandig aan extra digitale oefenstof voor taal en rekenen tijdens de 'zelfstandig werken momenten'.

De leraren voeren kindgesprekken met de leerlingen, waarbij de leerlingen verwoorden wat zij goed kunnen en leuk vinden; wat zij moeilijk vinden; waar ze graag meer van zouden willen leren en weten. De leerlingen krijgen zo meer inzicht in hun eigen ontwikkeling en hun talenten en de leraren kunnen daar dan goed op inspelen.

We gebruiken methodes voor het regulier onderwijs, leerlijnen, hulpmiddelen en materialen. Onderwijsassistenten bieden ondersteuning bij het onderwijs (extra instructie bijvoorbeeld) en de zorg.

De duidelijkheid en structuur die we bieden is nodig als gevolg van bepaalde ziektebeelden of beperkingen, én in verband met het gedrag dat daarbij hoort. Sommige leerlingen hebben bijkomende problematiek als ASS of ADHD. Bij alle leerlingen zie je dat de ziekte of beperking iets met ze doet. De structuur en duidelijkheid is bijvoorbeeld te zien in ons klaslokaal (bijvoorbeeld duidelijk rooster) en in onze methodes (werken op de laptops biedt de mogelijkheid van één vraag per keer, dus weinig prikkels, en meteen feedback en dus goede inoefening).

We zijn ons zeer bewust van hoe we dingen aanleren. Bij leerlingen met NAH is het bijvoorbeeld heel belangrijk dat ze een nieuwe vaardigheid meteen goed aanleren. We werken veel met pre-teaching en verlengde instructie. Herhalen en ondersteunen met beeld is iets wat we vaak doen, om te zorgen dat kennis en vaardigheden beklijven.

We werken weinig met verschillende werkvormen en ontwikkelingsgerichte methodes. Dit heeft te maken met prikkelgevoeligheid en verschillende niveaus van leerlingen, met organiseerbaarheid (rolstoelen zijn minder snel verplaatst in een klas) en therapie (een klassikale instructie of verhaal is moeilijk te herhalen voor een individueel kind). Ook merken we dat leerlingen, door onder andere hun ziektegeschiedenis en tijd die ze nodig hebben voor therapie, in vergelijking met leeftijdgenoten bepaalde ervaringen en algemene kennis missen. Het is een uitdaging voor ons om daarbij aan te sluiten in ons onderwijs.

We vinden het belangrijk dat leerlingen, ondanks hun individuele leerlijn, samen leren en ontwikkelen. Samenwerken is daarom ook een belangrijk onderdeel van wat wij doen.

We werken met projectweken, in die weken proberen we ook zoveel mogelijk leuke activiteiten en werkvormen aan te bieden.

Samenwerken is ook wat de medewerkers doen: we vragen elkaar veel om adviezen en tips. Omdat we elkaars leerlingen kennen en omdat er zoveel verschillende ziektes en beperkingen zijn, dat we niet alles kunnen weten. Humor, relativeringsvermogen en empathie zijn noodzakelijke ingrediënten voor ons vak.

Onze 'worstelingen':

- *Directe instructiemodel?*

Het directe instructiemodel is door een aantal genoemd als model waarmee we werken. Niet iedereen benoemt het, het model is niet officieel vastgesteld door het MT, we hebben geen scholing hierover gevolgd. Het is de vraag of we dit inderdaad als uitgangspunt gebruiken.

- *Welke methodiek is passend?*

Onze leerlingen hebben structuur nodig. Veel methodes bevatten teveel prikkels of werken vanuit variatie, terwijl onze leerlingen focus nodig hebben. Het gevaar is echter dat ons aanbod te saai wordt.

Daarnaast willen we de leerlingen betekenisvol laten leren. Daarom hebben we een tijd geleden 'topondernemers' aangeschaft voor de zaakvakken. Die methode bleek niet te werken, omdat dit voorkennis veronderstelt die onze leerlingen niet hebben als gevolg van hun ziektegeschiedenis en beperktere mogelijkheden en tijd.

Hoe zorgen we voor een eigentijds aanbod, dat leerlingen voorbereidt op hun toekomst, aansluit bij hun mogelijkheden, zorgt voor goede reken- en taalvaardigheden als basis en dat alles passend bij mogelijkheden en onmogelijkheden?"

De didactische aanpak op het Piramide College is zeer gedifferentieerd en kan per vak, groep of leerlingen verschillen. Instructie wordt groepsgewijs, aan enkele leerlingen tegelijk of zelfs individueel gegeven. Ook in de wijze waarop leerstof wordt verwerkt bestaan grote verschillen. Binnen het uitstroomprofiel arbeid wordt veel samengewerkt aan praktische opdrachten. Binnen het uitstroomprofiel vervolgonderwijs wordt veel leerstof door leerlingen individueel of in kleine groepjes verwerkt. Ook de toetsing vindt op verschillende manieren plaats (formatief én summatief). De leraar speelt in dit geheel een centrale rol. Tijdens de interviewronde werd hierover het volgende gezegd:

"Onze populatie vraagt voortdurend om zijstappen en aanpassingen. Dat vraagt creativiteit en inventiviteit van onze collega's.

Ons onderwijs is zeer gedifferentieerd. Op basis van leerlijnen, leerdoelen en standaarden heeft iedere leerling een eigen programma: wij geven gepersonaliseerd les. Dit vraagt veel creativiteit van onze collega's.

Nederlands, Engels en wiskunde/rekenen vinden wij belangrijke vakken. Bij deze vakken streven we naar een minimaal niveau voor alle leerlingen.

Wij zoeken altijd naar mogelijkheden. Gespreid examen, een aangepaste stageplek, het veranderen van niveau, etcetera. Aansluiting vinden bij het vervolgonderwijs of arbeid is het uitgangspunt. De persoonlijk mentor is de centrale persoon: hij of zij heeft zicht op het OPP, heeft de regierol over aanpassingen hierin en is het aanspreekpunt voor ouders.

Leerlingen en ouders hebben een belangrijke rol in hun ontwikkeling en onderwijs. Het is belangrijk dat de leerlingen zich gezien en gehoord voelen en zichzelf leren kennen. Zij zijn de kennishouder van hun ziekte en beperking. Leren reflecteren is een belangrijk onderdeel van ons aanbod. Reflecteren is ook wat onze docenten veel doen: werkt het wat ik doe en aanbied? Nieuwsgierig zijn en open staan voor samenwerking zijn kernvaardigheden van al onze medewerkers. Ieder kind is anders,

je kunt niet alles weten. Onze docenten zijn iedere dag op zoek naar wat de beste manier om te leren en de passende ondersteuning is voor iedere leerling.

Kernwoorden van ons onderwijs: doelgericht, maatwerk en individueel programma met daarin aandacht voor samenwerking."

"Onze worstelingen:

- Nieuwe vormen van leren*

Een aantal docenten zoekt naar mogelijkheden om onderwijsaanpak en -inhoud anders vorm te geven. Doel: de leerling meer regie en zelf verantwoordelijk.

- Basis of toekomstperspectief?*

Leerlingen in de arbeidsgerichte leerroute zijn doeners. Zij willen het liefst geen 5 jaren meer lessen volgen als taal en rekenen.

Een docent heeft een interview gehouden met een oud VMBO-leerling. Deze leerling bleek veel kennis die hij geleerd heeft op het VMBO niet meer te gebruiken.

We merken soms ook dat, door ons maatwerk, een leerling een gewenst eindniveau niet behaalt (een diploma kan dan bijvoorbeeld lastig zijn).

Kortom: wat hebben leerlingen echt nodig, waar leiden we ze voor op en hoe doen wij dat? In hoeverre sluit ons onderwijs aan op de examenstof, op de uitstroom en toekomst van leerlingen? Wat doen wij op school en waarom? Wat is echt belangrijk en hoe kunnen we ons onderwijs en onze aanpak daarop richten?

- Spanningsveld tussen samen en individueel.*

Alle leerlingen hebben een eigen programma, de docent is daarom vaak een begeleider van individuele processen. We vinden samenwerking tussen leerlingen ook belangrijk. Er is verschil tussen docenten of zij samenwerken een natuurlijk onderdeel maken van het groepsproces en hun onderwijs. En als we nadenken over nieuwe vormen van leren; hoe zorgen we dan voor voldoende fysieke ontmoeting tussen leerlingen?"

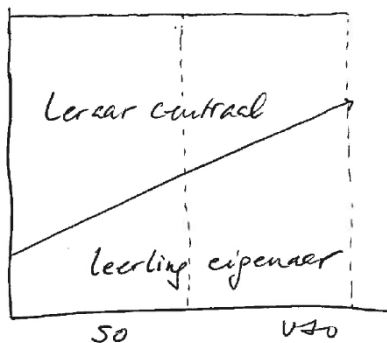
Het is gezien de populatie van De Piramide niet verwonderlijk dat de leraar een centrale rol op zich heeft genomen en er in elk geval voor zorgt dat de leerling de kernvakken en – vaardigheden beheerst en er voor waakt dat iedere leerling zijn eigen doelen kan behalen. Directe instructie kan gezien worden als de didactische basis van SO De Piramide. Op het Piramide College speelt door de verschillende leerroutes van de leerlingen het gezamenlijk leren een minder grote rol. Maar ook op het Piramide College staan effectieve instructie en verwerking voorop. Het is daarom belangrijk binnen het scholingsprogramma van ons schoolteam aandacht aan de effectiviteit van instructie en verwerking te besteden.

Tegelijkertijd zoekt het team van de school naar mogelijkheden om het onderwijsaanbod te verbreden, de buitenwereld naar binnen te halen, leerlingen de kans te geven hun talenten en passies te ontdekken, andere werkvormen in te zetten, vaardigheden te ontwikkelen én de leerlingen eigenaar te maken van hun leren. En dat liefst in een doorlopende lijn van SO naar VSO.

Met dit schoolplan wordt kort gezegd beoogd de leerlingen een stevige basis mee te geven door uit te gaan van een centrale rol van de leraar en het directe instructiemodel op SO De Piramide. Waar mogelijk wordt op SO De Piramide al gestart met verbreding van het onderwijsaanbod, talentontwikkeling, andere werkvormen en het overdragen van het eigenaarschap van het leren naar de leerling. Op het Piramide College blijft effectieve instructie en verwerking van groot belang, maar krijgt de leerling meer de regie over zijn

leren, wordt er meer vakoverstijgend en met andere werkvormen gewerkt en komt de leraar meer in een coachende rol.

De drie onderstaande actiepunten ondersteunen deze ontwikkeling.

Verhelderende grafiek

Actie: Leren spelen, leren leren, vaardigheden en executieve functies

We gaan verder uitwerken welke (leer)vaardigheden leerlingen op ons SO en VSO op zeker moment zouden moeten beheersen. We doen dat op een wijze die past bij de doelgroep van De Piramide. Veel van onze leerlingen hebben moeite om taken daadwerkelijk uit te voeren of vaardigheden daadwerkelijk toe te passen.

Meer eigenaarschap bij leerlingen kan alleen worden gerealiseerd wanneer leerlingen "leren belangstelling te hebben voor de wereld om hen heen, ze leren deze gemotiveerd onderzoeken en daarin taken uitvoeren, waarbij ze gebruik maken van informatie, strategieën en vaardigheden en ze leren reflecteren op eigen handelen." (CED, Leerlijn Leren leren PO)

Binnen kerndoelen, competentieprofielen voor de arbeidsstroom, examenprogramma's en methodes wordt aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van (leer)vaardigheden. In leergebiedoverstijgende leerlijnen/kerndoelen voor SO en VSO wordt getracht een gemeenschappelijke lijn te vinden.

Het doel achter deze actie is voor De Piramide een inzichtelijke leerlijn Leren leren op te stellen, die:

- Waarschijnlijk gebaseerd zal zijn op reeds bekend basismateriaal;
- Zorgt voor een ook op dit gebied goede doorloop van SO naar VSO;
- Ervoor zorgt dat leraren, onderwijsassistenten en andere collega's op een afgestemde wijze kunnen kijken naar de ontwikkeling van leerlingen op dit gebied en waar nodig aanvullende doelen of ondersteuning kunnen plannen;
- Voorkomt dat het aanleren van dezelfde (leer)vaardigheden op verschillende plaatsen en momenten wordt herhaald. Dat is weer tijdwinst, die bijvoorbeeld voor projectmatig onderwijs kan worden ingezet.

Deze leerlijn zal voor een deel ook een Piramide-specifiek karakter hebben. We moeten rekening houden met (forse) ontwikkelingsverschillen tussen leerlingen, maar vooral ook met het gegeven dat veel leerlingen op grond van hun ziektebeeld moeite hebben taken uit te voeren en vaardigheden toe te passen. De leerlijn moet daarom leraren en onderwijsassistenten ook handvatten bieden om te signaleren en te ondersteunen.

Actie: Variatie in werkvormen en vakoverstijgend werken

We gaan onderzoeken of De Piramide meer werkvormen kan aanbieden, die geschikt zijn om ruimte te maken voor eigen keuzes van leerlingen (talentontwikkeling, buitenschoolse activiteiten), de ontwikkeling van vaardigheden (verwerken van informatie, onderzoekend

en ontdekkend leren, creativiteit, samenwerken), het nadenken over (actuele) maatschappelijke vragen en het toepassen van kennis van vak A in vak B en andersom.

Hiervoor zijn allerlei werkvormen denkbaar, binnen en buiten de huidige roosterstructuur. Denk bijvoorbeeld aan projectmatig of thematisch werken of het inzetten van keuzewerktijd. We willen de komende tijd uitzoeken wat mogelijk is en vooral wat goed werkt. We zullen goed op een rijtje moeten zetten welke vaardigheden de leerlingen op welk moment moeten beheersen. Omdat onze leerlingen nogal eens onderwijstijd tekort komen moeten ook andere werkvormen bijdragen aan het realiseren van de leerstofdoelen. En we moeten goed letten op de leerlingen, die vanuit hun specifieke situatie meer ondersteuning en coaching nodig hebben.

Actie: Leerlingengesprekken, leerstofplanning en studiewijzers

Leerlingen (en ouders) krijgen meer inzicht in de planning van de leerstof en bijbehorende werkzaamheden, reflecteren (met de leraar) op de voortgang en krijgen meer verantwoordelijkheid bij het kiezen van taken en thema's. De leraar weet altijd heel goed wat er gaande is en ondersteunt de leerling vanuit een coachende rol. De (verdere) invoering van formatieve toetsing hoort hierbij.

Binnen het onderwijs op De Piramide bestaat veel individueel contact tussen leerlingen en leraren/onderwijsassistenten. Het is belangrijk dat iedere onderwijsprofessional zich geregeld afvraagt of ze binnen die contacten de leerling "betrekken bij de analyse, samen met de leerlingen de doelen formuleren en de ideeën en oplossingen van leerlingen benutten (Uit: Standaarden voor handelingsgericht werken)."

Op het Piramide College wordt in een aantal stappen het werken met een leerstof(jaar)planning en studiewijzers ingevoerd. Als het gaat om de ontwikkeling van meer gepersonaliseerd leren een belangrijke voorwaardenscheppende stap. Leerlingen en leraren volgen daarbij gezamenlijk de leervorderingen van de leerling. De leerling reflecteert daarbij op die vorderingen en stelt zich de vraag, waar nodig gecoacht door de leraar, wat de goede vervolgstappen zijn. Omdat via de studiewijzers de taken bekend zijn, kan de leerling binnen én buiten school zelfstandig verder aan de slag. Ook ouders kunnen meekijken en hun zoon of dochter thuis ondersteunen.

In deze schoolplanperiode willen we nagaan of elementen uit deze werkwijze ook op het SO ingezet kunnen worden.

Passend onderwijs

Sinds 2014 is de wet Passend Onderwijs van kracht, waardoor scholen een zorgplicht hebben gekregen. Om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende onderwijsplek aan te kunnen bieden, werken scholen samen in samenwerkingsverbanden. Bijna alle scholen van De Haagse Scholen participeren in het samenwerkingsverband van SPPOH. Dit geldt niet voor de VSO-afdelingen, deze zijn aangesloten bij Samenwerkingsverband Zuid-Holland West. De scholen "de Strandwacht" en "De Piramide" maken daarnaast deel uit van enkele andere samenwerkingsverbanden.

SPPOH heeft kaders gesteld waarbinnen passend onderwijs op de scholen vorm gegeven wordt en er een dekkend aanbod voor al onze leerlingen binnen het samenwerkingsverband is. De scholen werken op drie niveaus aan passend onderwijs: 1) de basisondersteuning, 2) extra ondersteuning door arrangementen (voor een individuele leerling of een klein groepje leerlingen) en 3) extra ondersteuning door plaatsing op een SBO of SO. Voor het gehele kader: zie het ondersteuningsplan van SPPOH:

<http://www.sppoh.nl/wp-content/uploads/2017/09/Ondersteuningsplan-2017-2021-SPPOH-versie-1.0-definitief-7-juli-2017.pdf> .

Alle scholen van De Haagse Scholen hebben een schoolondersteuningsprofiel (SOP) ontwikkeld waarmee we aan ouders en andere scholen laten zien wat we bieden aan basisondersteuning (Piramide: kernondersteuning) en extra ondersteuning (Piramide: plusondersteuning). De schoolondersteuningsprofielen van SO De Piramide en van het Piramide College zijn te vinden op onze website:

<https://www.sovsodepiramide.nl/documenten>

Binnen ons bestuur zien we een groei van onze SO en SBO scholen. De Haagse Scholen wil in de toekomst graag een antwoord vinden, hoe om te gaan met deze groei en wat dit betekent voor de basisondersteuning op onze reguliere scholen.

6.1 Ambulante begeleiding: Specialistische ondersteuning op maat

AB De Piramide, het team van Ambulant Begeleiders van (V)SO De Piramide biedt specialistische begeleiding en ondersteuning op maat aan het regulier en speciaal basisonderwijs (po en sbo), voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo). We gaan hierbij uit van de mogelijkheden van de leerlingen en van de school.

De Piramide beschikt over veel expertise op het gebied van onderwijs aan zieke leerlingen, leerlingen met een fysieke beperking of met neurocognitieve problematiek, bijvoorbeeld na hersenletsel.

Door middel van onze ambulante begeleiders stelt AB De Piramide die kennis beschikbaar voor professionals, leerlingen en ouders op andere scholen. Daarnaast spelen we een rol in de uitwisseling en verbreding van kennis binnen ons eigen SO- en VSO-schoolteam. We maken in deze begeleiding de vertaalslag van medisch jargon en kindkenmerken naar concreet handelen in de onderwijspraktijk. In de meeste situaties richten we ons in de ondersteuning op de collega's van de andere scholen. Samen met hen proberen we de beste manier te vinden om de leerling weer zo optimaal mogelijk te laten ontwikkelen. We helpen daarbij met observaties, didactische adviezen, ondersteuning bij het opstellen van ontwikkelingsperspectiefplannen (OPP), casemanagement, slimme leermaterialen en coaching. Soms bieden we directe ondersteuning aan de leerling zelf. Uitgangspunt hierbij is dat de school (en eventueel ouders) leren het zelf te doen.

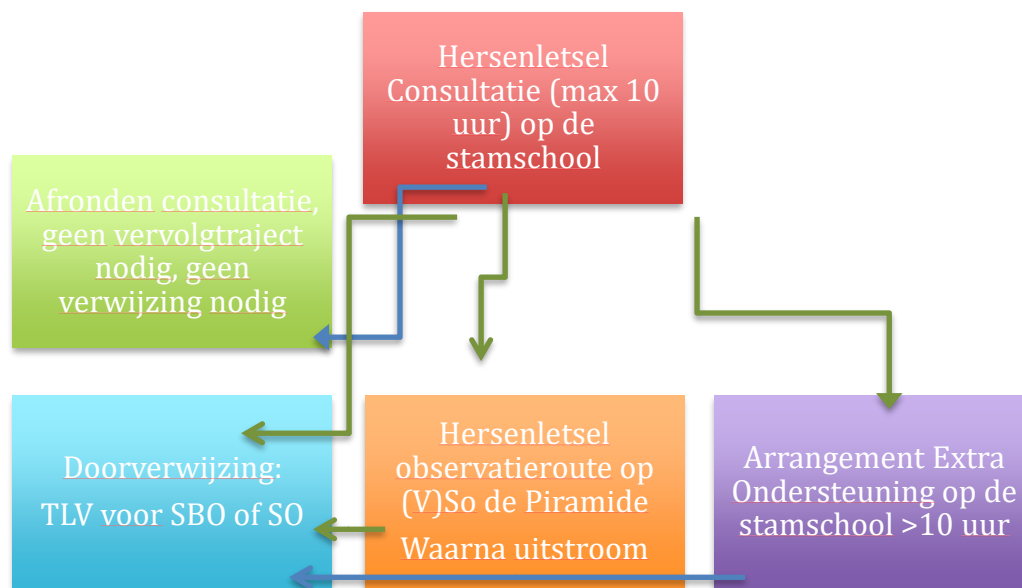
Door de inzet van de ambulant begeleiders lukt het vaak om een leerling op de eigen school te behouden en weer met plezier te laten leren. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelstelling van passend onderwijs: 'onderwijs dicht bij huis'. In een aantal wat ingewikkelder situaties kan de best passende keuze een overstap zijn naar een andere school. In die situaties helpen de ambulant begeleiders om de overstap voor de leerling zo goed mogelijk te laten verlopen. Omgekeerd helpt het ambulante team ook bij de overstap van leerlingen van De Piramide naar een andere school of naar vervolgonderwijs.

Ons ambulante team werkt met collega-ambulant begeleiders van andere SO- en SBO-scholen samen binnen 'Maatwerk in Onderwijs' (www.maatwerkinonderwijs.nl). Deze samenwerking biedt de mogelijkheid om bij een complexe hulpvraag snel te kunnen schakelen met collega's op een ander expertisegebied.

6.2 Steunpunt hersenletsel

De Piramide is gespecialiseerd in het onderwijs aan leerlingen met hersenletsel of neurocognitieve restklachten na bijvoorbeeld een ongeluk of ziekte. We werken daarbij nauw samen met Basalt-Revalidatie.

In samenwerking met het samenwerkingsverband SPPOH heeft De Piramide het Steunpunt Hersenletsel opgericht (sinds augustus 2018). Het Steunpunt Hersenletsel is het regionale kenniscentrum voor alles wat te maken heeft met het bieden van onderwijs aan leerlingen met hersenletsel en neurocognitieve klachten. Het Steunpunt biedt informatie, scholing, coaching, observaties, ondersteuning bij gesprekken met ouders en/of deskundigen en korte onderzoeks- en adviestrajecten (tot 10 uur). Het Steunpunt adviseert daarnaast over de verschillende arrangementen, die (V)SO De Piramide in samenwerking met SPPOH biedt, wanneer blijkt dat meer of andersoortige ondersteuning nodig is:

Routes van onderwijs en begeleiding. De groene pijlen zijn onderscheidend voor de manier waarop (V)SO de Piramide maatwerk kan leveren aan leerlingen met hersenletsel of restklachten.

Het Steunpunt werkt primair voor scholen en de professionals in het onderwijs. De inzet is erop gericht collega's in de scholen te voorzien van kennis en adviezen, waardoor zij zelf in staat zijn leerlingen met hersenletsel goed onderwijs te bieden.

Het Steunpunt staat ook open voor vragen van ouders. Wanneer daar echter een uitgebreidere vraag achter tevoorschijn komt, zal het Steunpunt dit oppakken in overleg met de school, ketenpartners en de ouders samen.

Onze ambities en innovaties voor 2019-2023

Onze ambitie is om leerlingen met een beperking, ziekte of neurocognitieve problematiek in het onderwijs te houden, waar ze zich optimaal naar hun eigen mogelijkheden kunnen ontwikkelen.

We werken vanuit ons hart én we zijn zakelijk in onze aanpak. We willen ons team collegiaal en opbrengstgericht neer blijven zetten en zorgen er tegelijk voor dat we als AB-team zoveel als reëel mogelijk kostendekkend functioneren.

Hoe zorgen we ervoor dat we deze ambities waar kunnen (blijven) maken terwijl we ons blijven onderscheiden in een veranderende markt en een veranderende doelgroep?

- Wij weten waar we over praten omdat we verbonden zijn met de dagelijkse onderwijspraktijk en zelf uit het onderwijs komen. We hebben ervaring met verschillende vormen van onderwijs én met ketenpartners in de zorg. Dit maakt onze adviezen praktisch en haalbaar.
- Wij ontwikkelen stelselmatig onze eigen competenties en expertise én de competenties en expertise van onze collega's en klanten.
- We zijn klantgericht, bereikbaar en we bieden maatwerk. Scholen kunnen met hun hulpvraag bij ons terecht of we helpen de vraag op de goede plek te laten landen. Wij pakken binnen korte tijd de hulpvraag op. Onze aanpak is planmatig en praktisch.
- We richten ons altijd op de ontwikkeling van het kind en werken daarbij samen met het kind.

- Wij profileren ons binnen samenwerkingsverbanden en netwerken door dagelijks goed werk te leveren, door het geven van voorlichting, via persoonlijk contact en met behulp van aantrekkelijk en duidelijk informatiemateriaal (website/folders).
- We bouwen het Steunpunt Hersenletsel uit door het verdiepen van onze expertise, de evaluatie van werkwijze en opbrengsten en de verspreiding van kennis naar collega's binnen het scholenveld en De Piramide.

Actie: Begeleiding op afstand

Ons AB-team gaat onderzoeken of bij de begeleiding van professionals en leerlingen meer gebruik kan worden gemaakt van 'communicatie op afstand'.

Bij de begeleiding is het niet altijd nodig om 'live' op school of bij de leerling thuis aanwezig te zijn. Soms is een aantal korte contacten effectiever dan een uur per week samen. Daar komt bij dat reizen een tijdrovende bezigheid is.

We onderzoeken d.m.v. een pilot of bij de begeleiding van professionals en leerlingen meer gebruik kan worden gemaakt van een passende vorm van digitale ondersteuning en coaching op afstand met een passend en veilig medium (Telefonisch-, Face-time, Skype, Aici-robot). We onderzoeken daarnaast welke mogelijkheden deze vorm van begeleiding kan bieden aan leerlingen die als gevolg van hun beperking of ziektebeeld langdurig thuiszitten.

De mogelijke opbrengst van deze pilot is in eerste instantie relevant en interessant voor het AB team en is daarnaast mogelijk ook van waarde voor het SO en VSO.

7. ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING

Expertise

In vergelijking met leerlingen in het regulier onderwijs hebben onze leerlingen meer ondersteuning nodig om onderwijs te kunnen volgen. Wij hebben daarom relatief veel onderwijsondersteunend personeel in dienst en werken intensief samen met externe partijen als bijvoorbeeld Basalt Revalidatie. Onze gebouwen beschikken over vele extra voorzieningen en we hebben aangepaste materialen en meubels. Indien noodzakelijk volgen de leerlingen revalidatiebehandeling(en) onder schooltijd.

In de schoolondersteuningsprofielen van SO De Piramide en van het Piramide College wordt beschreven welke ondersteuning onze school kan bieden (zie www.sovsodepiramide.nl/documenten). Wij maken in deze plannen een onderscheid tussen kernondersteuning (die hebben we zelf in huis) en plusondersteuning (die moeten we van buiten halen).

Medewerkers van De Piramide beschikken over de kennis en ervaring die nodig is om zieke leerlingen of leerlingen met een lichamelijke beperking succesvol te laten zijn in het onderwijs. Dat geldt voor leraren en onderwijsassistenten, maar net zo goed voor onze conciërges, administratief medewerkers en ICT-beheerder(s). Zij worden daarbij bijgestaan door tal van deskundigen. Denk daarbij aan de schoolverpleegkundige, collega's met een orthopedagogische opleiding, de schoolarts, de schoolpsycholoog en de schoolmaatschappelijk werkers. De schoolarts, de schoolpsycholoog en de schoolmaatschappelijk werker maken met onze zorgcoördinatoren deel uit van de commissie van begeleiding (CvB). Deze adviseert de school rond onderwijs- en zorginhoudelijke vragen en vooral de samenhang daartussen. Verder werken we zeer nauw samen met Basalt Revalidatie en realiseren in die samenwerking daadwerkelijk de 'één kind-één plan'-aanpak. Ook met medisch specialisten en deskundigen op het gebied van gedrag, taal-spraak-vragen en visus wordt doorlopend samengewerkt.

Kern

De kern van onze school zit in de dagelijkse afstemming van inzet en expertise op de onderwijs-, ondersteunings- en zorgbehoefte van de individuele leerling. Daar zit voor de komende periode een opletpunt.

Binnen de populatie van de school neemt het aandeel leerlingen met een lichamelijke beperking af en het aandeel langdurig zieke leerlingen toe. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de ontwikkeling dat aan de ene kant reguliere scholen beter in staat zijn leerlingen met een lichtere zorgvraag op te vangen en aan de andere kant is er de voortgang in de medische wereld waardoor zieke kinderen vaker in staat zijn onderwijs op school te volgen. Consequentie hiervan is dat de zorgvraag per leerling sterk toeneemt.

Om deze toename op te vangen is De Piramide aangewezen op samenwerking met externe zorgpartijen. Zowel op het gebied van verpleegkundige hulp als op het gebied van persoonlijke verzorging en begeleiding werkt De Piramide daarom samen met externe partners. Daarnaast hebben we ook te maken met individuele begeleiders, die helpen bij het leren of zorg bieden. Alles bij elkaar komen nogal wat mensen van buiten de school binnen. Zij leveren goed werk. Maar waar het gaat om bekendheid bij leerlingen, afstemming en communicatie met het schoolteam, flexibiliteit in de inzet en de opbouw en het behoud van expertise binnen de school, dragen zij minder bij aan de integratie van onderwijs, onderwijsondersteuning en zorg op leerling- en schoolniveau.

Actie: De kern van de school

Wij waken ervoor dat bij alle veranderingen rond de school expertise, afstemming, communicatie en flexibiliteit door het team van De Piramide gewaarborgd kunnen worden.

Dat betekent in de praktijk dat bij gemeenten en zorgverzekeraars beschikbare zorgbudgetten zoveel mogelijk worden ingezet voor het inzetten van eigen medewerkers, die binnen hun taak voor alle leerlingen kunnen werken. Waar we met externe partners werken kiezen we voor vaste samenwerkingspartners. In beginsel zijn dat ook de partners waar ouders op aangewezen zullen zijn waar het gaat om binnen de school te verlenen zorg. In een aantal situaties, denk aan één op één begeleiding of zeer intensieve zorg zullen we al tijdens de aanmeldingsprocedure met ouders of samenwerkingsverbanden in gesprek gaan om ervoor te zorgen dat ook op het gebied van ondersteuning of zorg plaatsing op De Piramide verantwoord is.

Ontwikkelingsperspectief (OPP)

Alle leerlingen hebben een individueel ontwikkelingsperspectief. In dit ontwikkelingsperspectief zijn de voor de leerling stimulerende en belemmerende factoren opgenomen, wordt inzicht geboden in de leervorderingen, staan de leerdoelen voor de komende periode en wordt het uitstroomperspectief beschreven. Ook de plusondersteuning, die nodig is om de leerling in staat te stellen de leerdoelen en het uitstroomperspectief te behalen, wordt in het OPP beschreven en met ouders (en waar mogelijk ook met de leerling) afgesproken. Het OPP is voor de professionals binnen de school de leidraad voor de wijze waarop de leerling bij het leren en ontwikkelen wordt ondersteund. Twee keer per schooljaar wordt het OPP met ouders en leerling geëvalueerd en (waar nodig) bijgesteld.

Actie: Inhoudelijk werken met het OPP verder versterken.

Het OPP is hét plan voor de leerling. We plannen daarin doelen, die uitgaan van het potentieel van de leerling. De plusondersteuning (specifiek voor die leerling ingezette interventies en afspraken over die leerling binnen schoolteam) willen we steeds beter laten aansluiten bij de stimulerende factoren en ook steeds SMART'er formuleren.

Daardoor kunnen doelen en plusondersteuning beter geëvalueerd worden en in de volgende OPP-periode weer gericht worden ingezet. Daarmee wordt het OPP voor leraren, onderwijsassistenten en andere collega's een levend document, dat in de dagelijkse praktijk een goede leidraad vormt.

Psychische vragen en problematisch gedrag zijn contra-indicaties voor plaatsing op De Piramide. Desalniettemin laten leerlingen waarbij ziekte of beperking toch echt de kernproblematiek vormen soms aanzienlijke psychische of gedragsmatige problemen zien. In een aantal gevallen kunnen de problemen worden opgevangen met inzet van interne (bijv. de schoolpsycholoog) of externe (verwijzing) deskundigheid. In andere gevallen lukt het niet om zaken hanteerbaar te maken. Denk aan situaties waarbij ook systeemproblematiek aan de orde is of de hulpvraag door betrokkenen wordt ontkend (of beide). In die situaties treedt meestal ook veel schoolverzuim op. Het toekomstperspectief van de leerling loopt dan echt gevaar.

Actie: Laatste kansroute

In samenwerking met schoolarts en/of schoolpsycholoog en leerplicht stellen zorgcoördinator en persoonlijk mentor/groepsleiding een onderwijsroute op die schriftelijk met leerling en ouder(s) wordt vastgelegd.

Doel hiervan is vooral leerling (en ouders) in beweging te krijgen. Soms is een dergelijke aanpak gewenst om te markeren dat de school alles in het werk heeft gesteld om de leerling onderwijs te laten volgen. De af te spreken trajecten zijn maatwerk en kunnen zowel activiteiten op school als activiteiten thuis (evt. met ambulante inzet) inhouden.

8. VEILIGHEID

Het veiligheidsbeleid van De Haagse Scholen is beschreven in de 'Notitie Veiligheid' (2.0), die in 2018 is vastgesteld door het bestuur. Het veiligheidsbeleid van De Piramide is uitgewerkt in een eigen Veiligheidsplan. Dit plan is opgesteld in het format van de stichting School en Veiligheid. Het plan is gebaseerd op de volgende visie:

1. De veiligheid van leerlingen, personeel en bezoekers. De school heeft als instelling de verantwoordelijkheid om voor alle leden van de schoolbevolking zorg te dragen voor het creëren en het in stand houden van een veilige leer- en werkomgeving
2. Onderlinge zorgzaamheid en wederzijds respect als basisprincipes. Als basis van het veiligheidsplan gaan we uit van onderlinge zorgzaamheid en wederzijds respect. Dit houdt in dat ieder lid van de schoolbevolking zich pas veilig voelt als hij/zij het gevoel heeft te worden gerespecteerd en te worden vertrouwd door alle anderen.
3. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van de school in de samenleving. Naast de opdracht van de school als lerende organisatie heeft de school een pedagogische opdracht bij de overdracht van normen en waarden en het aanleren van maatschappelijk aanvaardbaar gedrag.
4. Een structurele en samenhangende aanpak. Wij streven er naar dat de zorg om veiligheid een integraal onderdeel wordt van ons schoolbeleid. We willen komen tot een samenhangend geheel van maatregelen en voorzieningen die bijdragen aan een veilig en positief schoolklimaat. Ieder lid van de schoolbevolking dient in het aanvaarden en hanteren van deze principes duidelijk en consequent te zijn.
5. Inbedding in het pedagogisch klimaat. De zorg voor veiligheid voor iedereen gedijt het beste in een pedagogisch klimaat, waarin elke leerling tot zijn of haar recht kan komen. Het pedagogisch beleid van De Piramide gaat uit van drie basisprincipes:
 - a. Ieder kind mag er zijn.
 - b. We kijken naar het hele kind.
 - c. Wij ondersteunen de leerling bij de groei naar zelfstandigheid.
6. Veiligheid van leerling en contacten met derden. Naast het feit dat onze leerlingen te maken hebben met medewerkers van de school, zijn zij daarnaast ook regelmatig aangewezen op hulp of therapieën van derden. Te denken valt dan aan fysiotherapeuten, logopedisten, ergotherapeuten, verpleegkundige, externe therapeuten en revalidatieartsen. Er is een hele directe samenwerking tussen leerling en de hierboven genoemde derden. Een leerling kan zich pas veilig voelen als zijn of haar privacy is gewaarborgd en dat hij/ zij op een veilige wijze naar en van de therapieën kan gaan.
7. Veiligheid van leerlingen en personeel bij het geven van zorg. Binnen onze school zijn veel leerlingen aangewezen op hulp bij hun verzorging en/ of het verstrekken en geven van medische zorg. Een leerling of het personeel kan zich pas veilig voelen als deze zorg goed staat omschreven en dat de daarvoor bestemde hulpmiddelen worden gebruikt. Hierbij moet dan ook de privacy worden gewaarborgd.

Het veiligheidsplan van De Piramide wordt jaarlijks geëvalueerd. Deze evaluatie leidt tot bijstelling van het plan en tot actiepunten voor het volgende jaar. De uitvoering van de bedrijfshulpverlening wordt in een afzonderlijk traject jaarlijks geëvalueerd.

9. KWALITEITSZORG

Algemeen

Kwaliteitszorg is het zorgen voor en bewaken van de onderwijskwaliteit. Het is het totaal van activiteiten, procedures en instrumenten, die bedoeld zijn om op een permanente, systematische en cyclische wijze de kwaliteit van het onderwijs en de organisatie te bepalen, te beheersen, te bewaken, te borgen en te verbeteren'. Dit komt concreet neer op het beantwoorden van de volgende vragen van de kwaliteitscyclus (PDCA).

1. Doen wij de goede dingen?
2. Doen wij de dingen goed?
3. Hoe weten wij dat?
4. Vinden anderen dat ook?
5. Wat doen wij met die kennis en informatie?

Kwaliteitsinstrumenten De Haagse Scholen

Hiertoe heeft De Haagse Scholen een kwaliteitskader ontworpen. Om de onderwijskwaliteit zichtbaar en meetbaar te maken en dit te borgen en te verbeteren, maakt De Haagse Scholen gebruik van een aantal procedures en instrumenten.

- ESIS, leerlingvolgsysteem waar al onze scholen gebruik van maken.
- Cyclus van functioneren en beoordelen. Jaarlijks worden er gesprekken gevoerd met alle medewerkers. Hierbij wordt een driejaren cyclus gehanteerd van startgesprek, voortgangsgesprek en beoordelingsgesprek.
- Leerling-, ouder- en medewerkerstevredenheidsspeilingen. Deze worden organisatie breed elke twee jaar uitgezet, waarbij de uitkomsten, indien nodig, een plek krijgen in de jaarplannen.
- Interne auditsystematiek in ontwikkeling, waarbij onze scholen door een auditteam (bestaande uit een getrainde leerkracht, IB-er en directeur) een keer per drie jaar bezocht worden. En de rapportage mede input geeft voor de jaarlijkse schoolbezoeken door de bovenschoolse directeuren en de plannen van de scholen.
- Interne kwaliteitsmonitor, waar de managementinformatie te vinden is die een signaalfunctie heeft ten aanzien van de onderwijskwaliteit. Deze monitor wordt gebruikt bij de audits en de gesprekken en schoolbezoeken van de bovenschoolse directeuren.
- Cyclus van gesprekken en schoolbezoeken van de bovenschoolse directeuren – directeuren. Naast de cyclus van functioneren en beoordelen, vinden er ook ontwikkelingsgerichte gesprekken plaats op de scholen.
- Monitoring Veiligheidsplannen (notitie veiligheid en DHS).
- Strategisch personeelsbeleid, geeft een kader aan de hand van de volgende HR-bouwstenen: strategische personeelsplanning, beoordeling en gesprekkencyclus, verzuimbeleid, werkdruk, functiebouwwerk, arbeidsvoorwaarden, opleiding en ontwikkeling, mobiliteit en werving & selectie.

Kwaliteitszorg op De Piramide

De Piramide hanteert naast de hierboven gehanteerde instrumenten ook een aantal eigen procedures en instrumenten om de kwaliteit van onderwijs en organisatie te verbeteren.

- Het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) is het belangrijkste instrument op het gebied van kwaliteitszorg binnen De Piramide. Voor iedere leerling worden in het OPP doelen gesteld en wordt beschreven welke ondersteuning de leerling nodig heeft om die doelen te kunnen behalen. Vervolgens wordt het plan uitgevoerd, de effecten gemeten en ieder half jaar geëvalueerd.

- Omdat binnen De Piramide sprake is van zeer heterogene en relatief kleine groepen is het niet mogelijk de onderwijsprestatie van de school te vergelijken met de resultaten van andere scholen. De schoolstandaarden, de prestatienormen die de school zichzelf voorhoudt, gaan daarom vooral over de vraag of het de school lukt de mogelijkheden van de leerlingen goed in te schatten (uitstroomprofiel) en die daadwerkelijk te realiseren. Na afloop van het schooljaar worden de geboekte resultaten geëvalueerd en waar nodig worden verbeterpunten geformuleerd.
- Ons ambulante team zet bij de afsluiting van een begeleidingstraject een tevredenheidsenquête uit. De resultaten van deze metingen worden jaarlijks geëvalueerd en waar nodig worden verbeterpunten geformuleerd.
- Het beleid en de beleidsontwikkeling van de school zijn beschreven in het schoolplan en de vier bijbehorende jaarplannen. Het schoolplan wordt na twee jaar geëvalueerd. Ieder jaarplan wordt tussentijds en aan het einde van het schooljaar geëvalueerd.
- Jaarlijks worden de (meerjaren)begroting en het (meerjaren)formatieplan van de school opgesteld. De uitvoering ervan wordt doorlopend gevolgd. Waar nodig vinden in de loop van het kalenderjaar bijstellingen plaats.
- Het Piramide College gebruikt het leerlingvolgsysteem Magister.
- De leraren van De Piramide beschrijven in het Professioneel Statuut op welke wijze zij bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs op De Piramide. Dit statuut wordt in oneven jaren geëvalueerd.

Actie: Audit kwaliteit medische zorg

In 2020 wordt gestart met een externe audit naar de kwaliteit van de medische zorg op De Piramide. Deze wordt iedere twee jaar herhaald.

De medische zorg is een wezenlijk onderdeel van de activiteiten van De Piramide. In het 'Handboek medische zorg' wordt beschreven welke richtlijnen en procedures worden gebruikt om de kwaliteit van onze medische zorg te borgen. Op voorstel van de schoolverpleegkundige introduceren we een externe audit, die ons kan helpen na te gaan of deze richtlijnen en procedures nog 'up to date' zijn en op een goede manier worden uitgevoerd.

Actie: De Piramide 'excellente school'?

Bij de tussenevaluatie van dit schoolplan in 2021 bespreken we of (onderdelen van) De Piramide opgaan voor het keurmerk 'excellente school'.

De Piramide biedt regulier onderwijs voor een bijzondere doelgroep. Voor de medewerkers van de school klinkt dat heel alledaags, maar het team van de school presteert iets buitengewoons. Dat willen we door middel van de actiepunten in dit schoolplan versterken en zichtbaar maken. Denk daarbij aan de verdere ontwikkeling van de leerlijnen met betrekking tot leren leren en de ontwikkeling naar zelfstandigheid, het vergroten van het eigenaarschap van de leerlingen, onderwijsinnovatie en kwaliteitszorg (oog voor opbrengsten, werken met ontwikkelingsperspectieven). In 2021 willen we bekijken of we inderdaad zo ver zijn dat voor (onderdelen van) de school een aanvraag 'excellente school' gerechtvaardigd is.

10. PERSONEELSBELEID

Uit interviewronde:

“Voorheen zocht ik regelmatig een andere baan, omdat ik een nieuwe uitdaging zocht. Nu is iedere leerling en iedere dag een uitdaging.”

‘Werken op De Piramide is supermooi. Ik kan er al mijn kennis, kunde en wijsheid in kwijt en kan mij dagelijks verder ontwikkelen. Ik moet als medewerker van de school stevig in mijn schoenen staan. Het is daarom fijn dat ik deel uitmaak van een sterk team, dat energiek en op collegiale wijze dagelijks vorm geeft aan de missie en uitgangspunten van de school.’

Doel van ons personeelsbeleid is dat iedere collega dit over haar of zijn werk op De Piramide kan zeggen. Waar dat niet het geval is, ondersteunt de school de collega('s) om dit doel te bereiken. Zo'n doel is ook nooit een einddoel. Het is zaak er met elkaar aan te blijven werken. Werken op De Piramide vergt een hoop flexibiliteit en persoonlijke inzet. Gelukkig beschikt De Piramide over een sterk en ervaren team, met collega's die individueel en in teamverband het onderwijs vormgeven en verder ontwikkelen. Dit professionele kapitaal willen we graag zoveel mogelijk ruimte en verantwoordelijkheid geven, zodat ook de inzichten en talenten van collega's maximaal tot hun recht kunnen komen.

Ruimte en verantwoordelijkheid vormen best een lastige tandem. Ruimte is de mogelijkheid om zelf initiatief te nemen, te experimenteren of verder te denken én daarmee vorm te geven aan missie, visie en beleid van de school. Verantwoordelijkheid gaat vooral over transparantie en reflectie met betrekking tot de afgesproken doelen en de geboekte resultaten. Het gaat er immers om te leren van opgedane ervaringen.

Uit de interviewronde:

Meer aandacht voor creativiteit. En dan gedefinieerd als: oog voor sociale en economische mogelijkheden (ondernemerschap/vernieuwing), de juiste vragen stellen om nieuwe ideeën te genereren, het juiste leiderschap en de juiste vaardigheden om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.

Nog meer bewust worden van elkaar kwaliteiten en expertise en onze eigen zwakke punten, zodat we nog meer een lerend en ontwikkelend team worden.”

Actie: Personeelsbeleid: ruimte en verantwoordelijkheid

Het personeelsbeleid van de school ondersteunt de (verdere) groei naar ruimte en verantwoordelijkheid voor medewerkers en team.

Dat ziet er als volgt uit:

1. In de jaarplanning wordt voor de teams ruimte gecreëerd om te werken aan onderwijs(ondersteunings)ontwikkeling, intervisie en teamontwikkeling.
2. Er is in 2019 en in 2020 extra budget beschikbaar om ervoor te zorgen dat collega's tijd krijgen om een bij dit schoolplan passende experiment, product of project te realiseren.
3. In de gesprekkencyclus onderzoeken we welke vragen en ideeën ten aanzien van de eigen ontwikkeling, de teamontwikkeling en de schoolontwikkeling er bij collega's leven. De gesprekken, het persoonlijke ontwikkelingsplan en het jaartaakgesprek worden ingezet om de collega's te ondersteunen met deze vragen en ideeën en bijpassende professionalisering aan de slag te kunnen gaan.
4. De gesprekkencyclus en de voorbereiding van het werkverdelingsplan zijn ook van belang om de individuele en collectieve taakbelasting zo vorm te geven dat geen overmatige werkdruk ontstaat. Ondersteunend daaraan worden op aangegeven van de medewerkers de werkdrukkiddelen ingezet, die de school via het bestuur van het rijk ontvangt. In het schooljaar 2018-2019 worden de middelen ingezet om de administratieve lastendruk binnen de school te verlichten.

5. De scholingsagenda krijgt een duidelijke link met het schoolplan en wordt, in overleg met de teams, ruim van tevoren opgesteld. Uit dit schoolplan komt naar voren dat thema's als het bevorderen van zelfstandigheid, het werken aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen, directe/effectieve instructie en de overdracht van het eigenaarschap naar leerlingen, handelingsgericht werken (zie bijlage 2) en het verder ontwikkelen van digitale vaardigheden (bij leerling en professional) belangrijke scholingsthema's zijn voor de komende tijd. Bij de scholing maken we graag gebruik van de kennis die al binnen het schoolteam aanwezig is, e-leren en samen leren (intervisie) en letten we ook op het borgen van verworven kennis (denk bijvoorbeeld aan de woordenschat-ontwikkeling op het SO).
6. Tijdens de interviewronde hebben collega's aangegeven dat zij het lastig zouden vinden om een 'elevator pitch' te houden over het onderwijs op De Piramide, juist omdat ons onderwijs zo divers is. Na vaststelling van dit schoolplan zetten we daarom de kernpunten ervan ten behoeve van de interne en externe communicatie in een 'digitale pitch' (filmpje) op een rijtje.
7. De taakinvulling van de onderwijsassistenten is waar het gaat om breedte (onderwijsondersteuning én zorg) en zelfstandigheid (plaats in de driehoek leraar-leerling-onderwijsassistent en communicatie met ouders) meer omvattend dan datgene wat in de DHS-functiebeschrijving van onderwijsassistenten beschreven is. In overleg met ons schoolbestuur gaan we onderzoeken of de functie van onderwijsassistent op De Piramide beter beschreven en gewaardeerd kan worden.
8. De functieomschrijving voor de leraar is in de CAO 2018-2019 verzaamd. Het is verstandig dat alle collega's met een aanstelling als leraar kennisnemen van de nu geldende functieomschrijving. Het is nog niet duidelijk hoe ons bestuur hiermee wil omgaan, maar het is goed tijdens de personeelsgesprekken aandacht aan deze ontwikkeling te schenken.

11. OUDERS

Alle leraren en onderwijsassistenten werken samen met ouders. Zij betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak (handelingsgericht werken).

Voor leerlingen van De Piramide geldt dit des te meer. Hier spelen naast het onderwijs allerlei vragen rond ziekte of beperking. Door ook op dit gebied nauw met ouders samen te werken, kunnen we de leerling op school het beste tot zijn recht laten komen.

Omdat de meeste leerlingen met aangepast leerlingvervoer naar school komen, hebben wij met veel ouders geen dagelijks contact. Op het Piramide College speelt bovendien dat, naarmate de leerling ouder wordt, steeds meer zaken met de leerling zelf worden geregeld. De school besteedt daarom veel aandacht aan de communicatie met ouders, denk bijvoorbeeld aan:

- Vaste aanspreekpunten: groepsleiding (SO De Piramide) of de persoonlijk mentor (Piramide College);
- Gesprekken over de tussen- en de eindevaluatie van het ontwikkelingsperspectief van de leerling;
- Planbesprekingen (in elk geval één keer per schooljaar) over de afstemming tussen ouders, Basalt Revalidatie en De Piramide met betrekking tot de bredere ontwikkeling van de leerling;
- Op het SO heeft iedere groep enkele klassenouders;
- Op het SO wordt gewerkt met een veilig ouderplatform 'Mijn schoolinfo';
- Op het Piramide College kunnen ouders de cijfers van hun zoon of dochter volgen via Magister;
- Etc..

Actie: Communicatie-platform Piramide College

Ook voor de ouders van de leerlingen van het Piramide College creëren we een veilig communicatie-platform.

Veel communicatie verloopt nu nog via de email of op papier meegegeven brieven. Het Piramide College onderzoekt of deze communicatie via Magister kan verlopen.

Tijdens de voorbereiding van dit schoolplan is overlegd met een 'denktank' van ouders. De hoofdpunten uit dit overleg zijn als bijlage bij dit plan opgenomen. Tijdens dit overleg hebben ouders erop gewezen dat zij weinig zicht hebben op de actuele leerstof van de leerlingen en daardoor hun zoon of dochter thuis niet goed kunnen ondersteunen.

Actie: Ouders helpen bij het leren

De Piramide geeft ouders meer inzicht in de actuele leerdoelen en taken van de leerlingen. Het doel hiervan is tweeledig. 1. Het leren kan op school én thuis plaatsvinden, waardoor het leren beter op de situatie en het ritme van de leerling kan worden afgestemd. 2. Ouders kunnen hun zoon of dochter helpen met de leerstof óf met het aan de slag gaan met de leerstof.

Zeker voor onze leerlingpopulatie is het belangrijk dat het leren minder afhangt van het wel of niet open zijn van de school. Ook de technische randvoorwaarden met betrekking tot veilig online kunnen communiceren en werken zijn volop in ontwikkeling. Valkuilen zijn er ook. Voor de ene ouder zal dit gemakkelijker te doen zijn dan voor een andere. Schoolwerk, vrije tijd en rust moeten in balans blijven. Voor de ouders moet duidelijk zijn hoe zij het beste kunnen helpen.

Vanaf start schooljaar 2019-2020 kunnen leerlingen en ouders van de onderbouw van ons VSO via de studiewijzers in Magister zien welke taken en leerstof een leerling te doen heeft. De leerling beschikt daardoor op school én thuis over de informatie, die nodig is om door te

kunnen werken. Ouders krijgen hierdoor de mogelijkheid hun dochter of zoon thuis te ondersteunen bij het schoolwerk. Deze aanpak geldt zowel voor het uitstroomprofiel arbeid als voor het uitstroomprofiel vervolgonderwijs. Vanaf start schooljaar 2020-2021 wordt deze werkwijze ook in de bovenbouw ingevoerd.

We gaan onderzoeken of dit type informatie ook aan de ouders van leerlingen op het SO aangeboden kan gaan worden.

Actie: Oudercursus

We willen ouders graag meer inzicht geven in de pedagogische en didactische aanpak van de school. Dat is belangrijk voor het vertrouwen van ouders in de werkwijze van de school, maar biedt ook meer mogelijkheden voor de samenwerking tussen school en ouders, bijvoorbeeld bij het helpen met het huiswerk door ouders.

Het idee is om samen met een vertegenwoordiging van ouders een cursusprogramma op te stellen, dat erop gericht is ouders mee te nemen in de verschillende fasen van het leren bij ons op school.

Ook op andere manieren willen we ouders bij de school betrekken. Ouders worden sowieso het hele jaar door uitgenodigd voor activiteiten, waarbij leerlingen iets presenteren of meemaken. Verder is er een scala van informatie- en themabijeenkomsten. Waar mogelijk vragen we ouders ons daarbij te helpen. Op het SO lukt dat heel goed. Op het Piramide College is dat toch lastiger, waarbij uiteraard een rol speelt dat onze VSO-leerlingen meer zelf kunnen en willen doen.

Actie: Brugklasouders

Deze schoolplanperiode gaan we gericht aandacht geven aan de ouders van de brugklasleerlingen van het Piramide College. Doel is hen daardoor van meet af aan meer bij onze activiteiten en ons onderwijs te betrekken.

Ook voor de ouders van brugklassers zijn school, gebouw en team helemaal nieuw. Een deel van de ouders kent elkaar al van het SO, een deel is nieuw. Door in de loop van het jaar met hen een aantal (kleinschalige) activiteiten te doen, leren zij de school sneller kennen, kunnen ze ervaringen delen en eventueel bij school aankarten én kunnen ze hun dochter of zoon beter ondersteunen bij de start (en alles wat volgt) op school.

De Piramide kent formeel ook een ouderraad. Voornaamste functie van de ouderraad is het vergroten van de betrokkenheid van ouders bij de school. In een reglement zijn allerlei zaken geregeld over de samenstelling van de ouderraad, de jaarkalender, de overlegstructuur en de financiën. Alles bij elkaar best een zware structuur, terwijl de bedoeling toch vooral gelegen is op het (helpen) organiseren van activiteiten voor de leerlingen. Het lijkt daarom kansrijker nu niet te kiezen voor het opnieuw inrichten van een formele ouderraad, maar op het SO verder te gaan met het door de groepsleiding opbouwen van ouderbetrokkenheid rond de groepen zelf en op het VSO vooral in te zetten op de brugklasouders. Wanneer daaruit voortkomt dat ouders zich toch meer willen organiseren, zullen we dat - in een handige vorm - vanuit de school altijd ondersteunen.

Doel: Oudertevredenheid minimaal 80%

In de oudertevredenheidsonderzoeken van eind 2017 is aan ouders gevraagd iets te zeggen over onze oudercommunicatie en de betrokkenheid van ouders bij de school.

	SO voldoende/goed	College voldoende/goed
De school communiceert goed naar mij als ouder	80%	65%

Ik voel mij betrokken bij de school	73%	38%
Ik ervaar dat de school een open houding naar iedereen heeft	93%	82%

Onze doelstelling voor de komende schoolplanperiode is dat we in 2021 op al deze aspecten minimaal gelijk , maar in elk geval altijd hoger dan 80% scoren.

12. MEERJARENPLAN

12.1 Hoe kunnen we ons verder ontwikkelen?

De interviewronde, die voorafging aan het schrijven van dit schoolplan, heeft veel inzichten opgeleverd op het gebied van de ontwikkeling van De Piramide als (onderwijs)organisatie. Deze zijn hieronder weergegeven.

1. Ontwikkelingen continueren en borgen

We hebben de afgelopen jaren heel veel ontwikkeld. Er is meer lijn in wat we doen, we zijn allemaal meer betrokken bij diverse ontwikkelingen, de overleg- en organisatiestructuur is veranderd, er zijn onderwijskundige vernieuwingen ingezet. Deze ontwikkelingen willen we doorzetten en borgen.

2. Focus en flexibiliteit

Vanuit een gezamenlijke basis willen we maatwerk bieden. We willen aansluiten bij mogelijkheden en leerlingen goed voorbereiden op de toekomst. We ervaren een noodzaak en urgentie voor verandering. Focus en flexibiliteit zijn kernbegrippen voor deze ontwikkeling, denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- *Een paraplu, elevator pitch, hetzelfde jargon: samen duidelijk verwoorden vanuit welke onderwijskundige visie en basis wij werken. Om vervolgens vanuit onze eigen expertise maatwerk te bieden aan iedere leerling.*
- *Onderscheid tussen hoofd- en bijzaken. Wat is echt belangrijk? Om in de beperkte beschikbare tijd en energie van onze leerlingen het belangrijkste aan te bieden, willen we nog meer focus aanbrengen in doelen en lesstof.*
- *Is het tijd om onze roosters, lessen, lestijden en inzet meer te flexibiliseren? Helpt dat ons om beter tegemoet te komen aan mogelijkheden, talenten en toekomst?*
- *Meer zicht op de uitstroom, wat de leerling nodig heeft en hoe we de leerling daar zo goed mogelijk op voorbereiden.*
- *Andere vormen van teamoverleg. Effectiever vergaderen, meer tijd om te praten over onderwijs en onderwijsontwikkeling.*

3. Zelfredzaamheid

Wij helpen onze leerlingen om zoveel mogelijk zelf te doen. Dat is ons uitgangspunt bij de ondersteuning en begeleiding. De concrete invulling hiervan in ons handelen kan nog beter. Bijvoorbeeld:

- *We willen een basis leerlijn zelfredzaamheid ontwikkelen: wat verwachten we minimaal van de leerlingen in de onderbouw en bovenbouw SO en in onderbouw en bovenbouw VSO? Hoe zorgen we hiervoor?*
- *Er is veel deskundigheid en (externe) ondersteuning in de school. Samen bewaken we ons motto. We zorgen ervoor dat het handelen van medewerkers én extern betrokkenen gericht is op zelfredzaamheid van de leerlingen.*
- *We maken veel meer gebruik van kansen op ICT-gebied, die bijdragen aan zelfredzaamheid en ontwikkeling van onze leerlingen.*

4. Nieuwe expertise nodig

Toenemende problematiek, toenemende zorgvraag, een toenemend aantal sterfgevallen, steeds meer leerlingen met gecombineerde problematiek (een beperking gecombineerd met bijvoorbeeld ASS of ADHD, of leerlingen die zeer moeilijk leren). Ontwikkelingen die vragen om nieuwe kennis en vaardigheden.

- *We maken tijd voor scholing en intervisie.*

- *We ontwikkelen de digitale vaardigheden van medewerkers*
- *Wij zien een tekort aan bepaalde noodzakelijke randvoorwaarden voor passend onderwijs in het regulier onderwijs. Goed observeren is bijvoorbeeld een sleutel tot het ontdekken van een ondersteuningsvraag. En kennis over beperkingen en ziektebeelden is nodig om adequaat te handelen. Wij willen bijdragen aan betere randvoorwaarden voor passend onderwijs in het regulier onderwijs en zoeken nieuwe vormen om dat te doen.*

Als we succes willen boeken met de verdere ontwikkeling en innovatie van het onderwijs op De Piramide is het belangrijk de vier bovenstaande inzichten goed in het achterhoofd te houden. In dit schoolplan is al zoveel mogelijk geschreven naar deze uitgangspunten voor de ontwikkeling van De Piramide. (Het woord 'zelfredzaamheid' is daarbij vervangen door 'zelfstandigheid', omdat zelfredzaamheid gezien wordt als één van de onderdelen van zelfstandigheid.)

Verder blijkt dat er meer vragen zijn, dan de vragen die in het schoolplan worden beantwoord. Dat is fijn! Denk daarbij bijvoorbeeld aan het vraagstuk van flexibilisering van uren en roosters. Gezien de grote diversiteit binnen onze leerlingpopulatie en de relatief kleine schaal van de school is er wel een noodzaak na te denken over de wijze waarop wij het onderwijs organiseren!

Hieronder, ter inspiratie, een (helaas Engelstalig) plaatje van het 'coherence framework' van Michael Fullan. Hij pleit ervoor bij de ontwikkeling en vernieuwing van onderwijs vier zaken tegelijk te doen:

1. Ga uit van het professioneel kapitaal op school en realiseer een cultuur gericht op groei en samenwerking;
2. Ga voor diep (duurzaam) leren. Mobiliseer intrinsieke motivatie van leerlingen door de inzet van moderne leermiddelen laat leerlingen zelf werken aan de problemen van vandaag;
3. Spreek met elkaar af wat je wilt bereiken en maak resultaten transparant;
4. Zorg voor richting en doelen die ertoe doen.

De Piramide is geen Fullan-school. Daar zijn we misschien te speciaal (of te eigenwijs) voor. Het is echter wel zo dat dit schoolplan een poging is visie, transparantie, duurzaam onderwijs en professioneel kapitaal met elkaar te verbinden. Het is daarmee ook een uitnodiging aan alle collega's en andere betrokkenen zich het plan toe te eigenen en er energiek en creatief mee aan de slag te gaan.

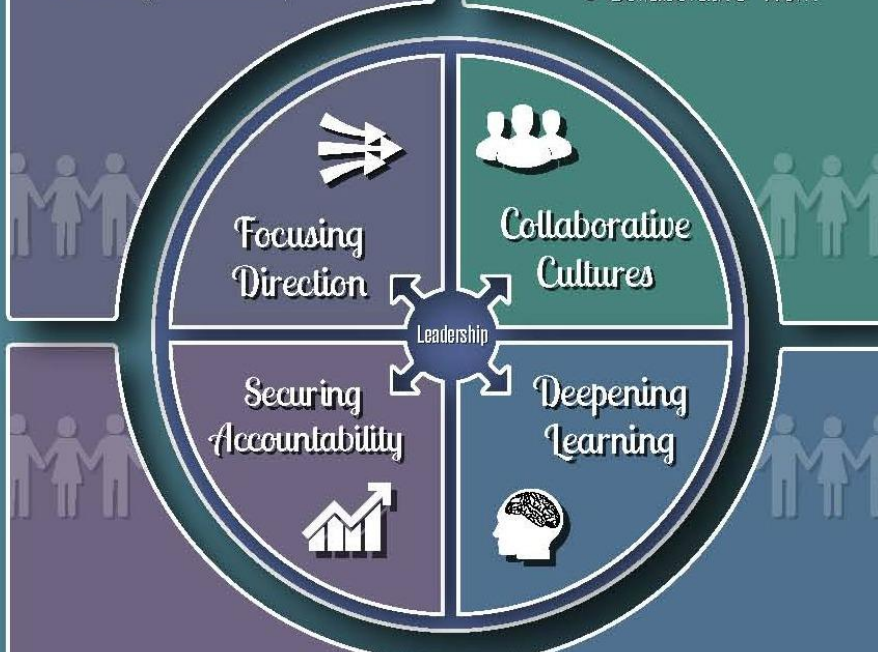
The Coherence Framework

Focus is not just a matter of having uplifting goals. It is a process involving initial and continuous engagement.

- Purpose Driven
- Goals that Impact
- Clarity of Strategy
- Change Leadership

Collaborating is not about just creating a place where people feel good, but rather about cultivating the expertise of everyone to be focused on a collective purpose.

- Culture of Growth
- Learning Leadership
- Capacity Building
- Collaborative Work

The best approach for securing accountability is to develop conditions that maximize internal accountability; and reinforce internal accountability with external accountability.

- Internal Accountability
- External Accountability

We must shift to a deeper understanding of the process of learning and how we can influence it. This requires knowledge building partnerships for everyone engaged.

- Clarity of Learning Goals
- Precision in Pedagogy
- Shift Practices through Capacity Building

There has never been a more important time to be your own leader. Be a coherence maker in chaotic times!

Leadership

- Master the Framework
- Develop Leaders at all Levels

12.2 Acties 2019-2023

Hieronder komen de in de tekst van dit schoolplan opgenomen acties terug. Deze acties worden in de vier jaarplannen, die onder de paraplu van dit schoolplan komen te hangen, uitgewerkt tot concreet en SMART-geformuleerd beleid. Hier wordt wel aangegeven in welke schooljaren de (implementatie van de) acties worden uitgevoerd. Voor de zomervakantie van 2021 wordt de uitvoering van dit schoolplan ge(tussen)evalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie worden meegenomen in de jaarplannen 2021-2022 en 2022-2023.
NB: Voor de korte toelichtingen op de acties wordt terugverwezen naar het betreffende hoofdstuk.

Hoofdstuk 4: Pedagogisch klimaat

Leerlijn zelfstandigheid

De Piramide ontwikkelt een doorlopende leerlijn gericht op de ontwikkeling van de zelfstandigheid van onze leerlingen, die rekening houdt met de specifieke vragen waarmee leerlingen van De Piramide in hun opgroeien te maken kunnen krijgen.

> Schooljaar 2020-2021

Hoofdstuk 5.1: Onderwijskundig beleid, schoolbreed

Doorlopende lijnen SO-VSO

Bij de ontwikkeling van het leerstofaanbod van De Piramide wordt als dat even mogelijk is invulling gegeven aan de doorloop tussen SO en VSO.

> Gehele schoolplanperiode

Vernieuwing vakwerkplan bewegingsonderwijs

Het vakwerkplan bewegingsonderwijs wordt herschreven.

> Schooljaar 2019-2020

Hoofdstuk 5.3: Onderwijskundig beleid, Piramide College

Competentie-ontwikkeling A-leerlingen

In het ontwikkelingsperspectief van iedere A-leerling worden de doelen met betrekking tot de ontwikkeling van persoonlijke en werknemersvaardigheden opgenomen.

> Schooljaar 2019-2020

Diploma arbeid

We willen aansluiten bij de ontwikkeling in Nederland waarbij leerlingen in het praktijkonderwijs een diploma kunnen halen. A-leerlingen, die laten zien dat zij goed voorbereid zijn op betaald werk, kunnen onze school dan verlaten met een diploma.

> Schooljaar 2020-2021

A-leerlingen over hun onderwijs

Op aangeven van de leerlingenraad kijkt het lerarenteam van de A-stroom hoe in het programma meer aandacht kan worden gegeven aan zaakvakken als aardrijkskunde en geschiedenis (doelen binnen het leergebied mens & maatschappij).

> Schooljaar 2019-2020

Kiezen voor een ICT-profiel

Versterken van ICT-onderwijs voor de vmbo-leerlingen door het aanbieden van de beroepsmodule 'ICT en programmeren' in de onderbouw van het vmbo m.i.v. april 2019 en

het aanbieden van het keuzevak 'Programmeren' in de bovenbouw van het vmbo m.i.v. het schooljaar 2020-2021.

> Schooljaren 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021

Hele diploma's

Het Piramide College wil in de schoolplanperiode doorgroeien naar volledige diplomering van 75% van de leerlingen, die in hun laatste leerjaar zijn geplaatst.

> Schooljaar 2020-2021

Schoolstandaarden arbeid

Nu de vernieuwde opzet van het uitstroomprofiel arbeid grotendeels is geïmplementeerd kunnen, zoals die ook voorhanden zijn voor SO en uitstroomprofiel vervolgonderwijs, schoolstandaarden voor arbeid opgesteld worden.

> Schooljaar 2020-2021

5.4 Didactisch handelen

Leren spelen, leren leren, vaardigheden en executieve functies

We gaan verder uitwerken welke (leer)vaardigheden leerlingen op ons SO en VSO op zeker moment zouden moeten beheersen. We doen dat op een wijze die past bij de doelgroep van De Piramide. Veel van onze leerlingen hebben moeite om taken daadwerkelijk uit te voeren of vaardigheden daadwerkelijk toe te passen.

> Schooljaar 2019-2020

Actie: Variatie in werkvormen en vakoverstijgend werken

We gaan onderzoeken of De Piramide meer werkvormen kan aanbieden, die geschikt zijn om ruimte te maken voor eigen keuzes van leerlingen (talentontwikkeling, buitenschoolse activiteiten), de ontwikkeling van vaardigheden (verwerken van informatie, onderzoekend en ontdekkend leren, creativiteit, samenwerken), het nadenken over (actuele) maatschappelijke vragen en het toepassen van kennis van vak A in vak B en andersom.

>Gehele schoolplanperiode

Leerlinggesprekken, leerstofplanning en studiewijzers

Leerlingen (en ouders) krijgen meer inzicht in de planning van de leerstof en bijbehorende werkzaamheden, reflecteren (met de leraar) op de voortgang en krijgen meer verantwoordelijkheid bij het kiezen van taken en thema's. De leraar weet altijd heel goed wat er gaande is en ondersteunt de leerling vanuit een coachende rol. De (verdere) invoering van formatieve toetsing hoort hierbij.

> VSO: schooljaren 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021

> SO: schooljaren 2019-2020, 2020-2021

Hoofdstuk 6.1: Ambulante begeleiding

Begeleiding op afstand

Ons AB-team gaat onderzoeken of bij de begeleiding van professionals en leerlingen meer gebruik kan worden gemaakt van 'communicatie op afstand'.

> Schooljaar 2019-2020

Hoofdstuk 7: Ondersteuning en begeleiding

De kern van de school

Wij waken ervoor dat bij alle veranderingen rond de school expertise, afstemming, communicatie en flexibiliteit door het team van De Piramide gewaarborgd kunnen worden.
> Gehele schoolplanperiode

Inhoudelijk werken met het OPP verder versterken.

Het OPP is hét plan voor de leerling. We plannen daarin doelen, die uitgaan van het potentieel van de leerling. De plusondersteuning (specifiek voor die leerling ingezette interventies en afspraken over die leerling binnen schoolteam) willen we steeds beter laten aansluiten bij de stimulerende factoren en ook steeds SMART'er formuleren.

> Schooljaar 2019-2020

Laatste kansroute

In samenwerking met schoolarts en/of schoolpsycholoog en leerplicht stellen zorgcoördinator en persoonlijk mentor/groepsleiding een onderwijsroute op die schriftelijk met leerling en ouder(s) wordt vastgelegd.

> Schooljaar 2019-2020

Hoofdstuk 9: kwaliteitszorg

Audit kwaliteit medische zorg

In 2020 wordt gestart met een externe audit naar de kwaliteit van de medische zorg op De Piramide. Deze wordt iedere twee jaar herhaald.

> Schooljaar 2019-2020

De Piramide 'excellente school'?

Bij de tussenevaluatie van dit schoolplan in 2021 bespreken we of (onderdelen van) De Piramide opgaan voor het keurmerk 'excellente school'.

> Schooljaar 2021

Hoofdstuk 10: Personeelsbeleid

Personeelsbeleid: ruimte en verantwoordelijkheid

Het personeelsbeleid van de school ondersteunt de (verdere) groei naar ruimte en verantwoordelijkheid voor medewerkers en team.

> Gehele schoolplanperiode

Hoofdstuk 11: Ouders

Communicatie-platform Piramide College

Ook voor de ouders van de leerlingen van het Piramide College creëren we een veilig communicatie-platform.

> Schooljaar 2019-2020

Ouders helpen bij het leren

De Piramide geeft ouders meer inzicht in de actuele leerdoelen en taken van de leerlingen. Het doel hiervan is tweeledig. 1. Het leren kan op school én thuis plaatsvinden, waardoor het leren beter op de situatie en het ritme van de leerling kan worden afgestemd. 2. Ouders kunnen hun zoon of dochter helpen met de leerstof óf met het aan de slag gaan met de leerstof.

> Gehele schoolplanperiode

Oudercursus

(V)SO De Piramide - Schoolplan 2019-2023

We willen ouders graag meer inzicht geven in de pedagogische en didactische aanpak van de school. Dat is belangrijk voor het vertrouwen van ouders in de werkwijze van de school, maar biedt ook meer mogelijkheden voor de samenwerking tussen school en ouders, bijvoorbeeld bij het helpen met het huiswerk door ouders.

Het idee is om samen met een vertegenwoordiging van ouders een cursusprogramma op te stellen, dat erop gericht is ouders mee te nemen in de verschillende fasen van het leren bij ons op school.

Schooljaren 2019-2020, 2020-2021

Brugklasouders

Deze schoolplanperiode gaan we gericht aandacht geven aan de ouders van de brugklasleerlingen van het Piramide College. Doel is hen daardoor van meet af aan meer bij onze activiteiten en ons onderwijs te betrekken.

> Gehele schoolplanperiode

Doel: Oudertevredenheid minimaal 80%

In de oudertevredenheidsonderzoeken van eind 2017 is aan ouders gevraagd iets te zeggen over onze oudercommunicatie en de betrokkenheid van ouders bij de school.

	SO voldoende/goed	College voldoende/goed
De school communiceert goed naar mij als ouder	80%	65%
Ik voel mij betrokken bij de school	73%	38%
Ik ervaar dat de school een open houding naar iedereen heeft	93%	82%

Onze doelstelling voor de komende schoolplanperiode is dat we in 2021 op al deze aspecten minimaal gelijk , maar in elk geval altijd hoger dan 80% scoren.

13. DOCUMENTATIE

Website: www.sovsodepiramide.nl

Op de website o.a.:

Schoolondersteuningsplan SO De Piramide 2018-2021

Schoolondersteuningsplan Piramide College 2018-2021

Sponsoring en bijdragen:

De Piramide volgt waar het de aanvaarding betreft van materie en geldelijke bijdragen (niet zijnde ouderbijdragen en lumpsum) en sponsorbeleid (Art 12 lid 1 WPO) het Convenant 'Scholen voor primair en voortgezet onderwijs en sponsoring' 2015–2018 (20 april 2015, kenmerk 758824).

14. BIJLAGEN

Bijlage 1: Hoofdpunten denktank ouders (V)SO De Piramide 21-11-2018

Aanwezig: 6 ouders en directie

Stelling 1:

Betrekt De Piramide ouders genoeg bij het onderwijs aan hun kinderen? Weet u waar uw kind gebleven is in de leerstof en kunt u daardoor goed helpen met huiswerk of het inhalen van achterstanden? Kan De Piramide daar meer in doen? Zou u zelf vaker benaderd willen worden om op school te helpen bij lessen of activiteiten?

- De ouders vinden het goed dat zij zijn uitgenodigd om mee te denken over de toekomst van de school.
- Het is voor de ouders lang niet altijd duidelijk waar hun kind in de lesstof zit. Het zou fijn zijn wanneer huiswerk langer van te voren bekend zou zijn. Ouders kunnen dan thuis beter afstemmen.
- Een ouder geeft aan dat tijdens de informatie-avond wordt gevraagd om mee te doen met activiteiten, maar daarna eigenlijk niet meer. Hanneke geeft aan dat sinds begin dit schooljaar weer gewerkt wordt met klassenouders en dat dit schooljaar gestart wordt met Mijn Schoolinfo als ouderplatform. Al heen en weer pratend wordt geconstateerd dat ouders zo verschillend zijn dat de school ook verschillende dingen moet doen om ze allemaal te kunnen interesseren. Dat gaat van formeel overleg in de MR-oudergeleding tot slimme sandwich-activiteiten, waar een activiteit met de kinderen wordt gecombineerd met iets informatiefs. Activiteiten met de leerlingen werken altijd heel goed. Ook zou gedacht kunnen worden aan informele koffie-momenten.
- Een van de ouders vindt het belangrijk dat de nodige aandacht wordt gegeven aan 'leren leren'. Plannen en uitvoeren van taken vragen om veel aandacht. Kunnen ouders bij helpen.

Stelling 2

De Piramide gebruikt bij het onderwijs steeds meer computers en educatieve software. Wij hebben het idee dat dit ook goed past bij onze leerlingen, bijv. ook om later beter een baan te kunnen vinden. Vindt u het een goed idee wanneer wij ons daar verder in specialiseren? Bijvoorbeeld gekoppeld aan zaken als ontwerpen en programmeren?

- Alle aanwezigen konden zich in deze stelling vinden.

Stelling 3

De meeste leerlingen van De Piramide krijgen door ziekte of beperking minder uren effectieve lestijd dan leeftijdgenoten. Daarom richten we ons sterk op kernvakken en examenstof. Daardoor komen we minder dan andere scholen toe aan alternatieve werkvormen als thema-onderwijs of samenwerkend leren. Zou u het een goed idee vinden wanneer daar meer ruimte voor wordt gemaakt in het rooster?

- Geconstateerd wordt (met enkele mooie voorbeelden over eigen kinderen) dat het belangrijk is te zoeken naar de talenten van de leerlingen en vooral in te zetten op datgene wat leerlingen stimuleert. Een van de ouders is heel tevreden hoe de school kijkt naar wat een kind kan en dat nooit wordt opgegeven. De vraag wordt wel gesteld of dat voor alle leraren geldt. Een andere ouder stelt de vraag hoe de school die positieve kanten op het spoor komt. Loes antwoordt dat leerlingen dat zelf kunnen zeggen, dat het belangrijk is veel aan te bieden en goed te observeren. Hanneke vult aan dat juist tijdens het spelen talenten en voorkeuren sterk naar voren komen. Voorbeeld van een kind van een van de aanwezige ouders: die gaat helemaal aan bij het zingen!
- Een beetje in het verlengde van de stelling. De ouders zouden het goed vinden wanneer kinderen buiten schooltijd bij elkaar thuis zouden spelen. Dan moet er iets slims gebeuren met het vervoer, maar mogelijk kunnen via Mijn Schoolinfo of een groepsapp afspraken gemaakt worden.
- Algemeen zijn de ouders voorstander van deze stelling. Maar ze zijn ook voorzichtig, zie stelling 4.

Stelling 4

De Piramide hanteert een maximum van 25% van de tijd op school voor de therapie van leerlingen. Over de 8 jaar van de basisschool gerekend gaat het daarbij om 2 volle jaren. Zou u het een goed idee vinden wanneer de school gaat proberen meer effectieve lestijd te realiseren? Dat kan door de 25% te verlagen of door een verlenging van de schooldag. Daardoor kunnen we ook de schooldag anders inrichten en bijv. meer gelegenheid bieden voor 'niet-schoolse activiteiten'.

- Ouders stellen dat die 25% in hun ervaring echt nodig is. Maar ze willen daar ook wel kritisch op blijven, zeker wanneer de leerling ouder wordt. (Loes merkt overigens dat leerlinge daar zelf ook steeds kritischer in worden naarmate zij ouder worden.) Oppassen dat de leerling geen 'verdienmodel' voor de zorg wordt. Er wordt geopperd dat het misschien goed is therapie ten behoeve van het volgen van onderwijs en therapie nodig vanwege ziekte/beperking te onderscheiden.
- Ouders vinden de communicatie over de zorg ook met school erg belangrijk. Dat helpt ouders ook de juiste zorg aan te vragen.
- Een ouder vindt de afstemming tussen gym en fysio erg belangrijk!
- Aangegeven wordt dat niet altijd duidelijk is hoe de uitkomsten van de planbespreking worden opgevolgd.
- Ook wordt een groot verloop van revalidatie-artsen geconstateerd.

En verder:

- Een ouder vraagt aandacht voor ondersteuning overstap SO-VSO. Denk bijv. aan accurate overdracht van zaken op het gebied van verzorging of therapie.
- Tip voor de website: rubriek met veel gestelde vragen.

Bijlage 2: Standaarden voor handelingsgericht werken

De zeven standaarden voor handelingsgericht werken zijn de basis voor het professioneel handelen op De Piramide (zie ook de ondersteuningsprofielen van SO De Piramide en Piramide College).

1. **Doelgericht werken.**

Alle leraren benoemen hoge, reële doelen voor de lange termijn (einde schooljaar) en voor de korte termijn (tussendoelen). Deze doelen communiceren en evalueren zij met leerlingen, ouders en collega's. De doelen bepalen de onderwijsbehoeften van de individuele leerling en/of de groep. De school formuleert doelen Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden (SMART).

2. **De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.**

Alle leraren zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben. Leraren reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders en collega's en zijn in staat hun eigen ondersteuningsbehoeften te formuleren.

3. **Onderwijsbehoeften staan centraal.**

Alle leraren bekijken dagelijks de wisselwerking tussen de leerling, de leraar, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.

4. **De wisselwerking en afstemming tussen kind, opvoeding en onderwijs.**

Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leraren, de ouders en het schoolteam.

5. **Ouders en leraren worden als ervaringsdeskundigen en partners gezien.**

Alle leraren werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.

6. **Positieve aspecten zijn van belang.**

Alle leraren werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.

7. **Constructieve samenwerking.**

Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of al is gedaan. Zij maken motieven en opvattingen daarbij inzichtelijk.

Wij bereiden onze leerlingen voor op de wereld van morgen

Onze beloftes:

- Wij kennen ieder kind
- Wij stimuleren verwondering en nieuwsgierigheid
- Wij leren onze leerlingen om samen te werken en samen te leven
- Wij leren onze leerlingen verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces
- Wij werken samen met ouders aan een optimale ontwikkeling van hun kinderen
- Wij onderzoeken en ontwikkelen onze kennis, houding en vaardigheden

De drie pijlers van ons ambitiestatement:

1. Pedagogisch-didactische onderwijsvernieuwing
2. Professionaliteit in mensen en cultuur
3. Versterken van de profilering, intern en extern

1. Pedagogisch-didactische onderwijsvernieuwing

De bedoeling:

Gezamenlijk werken we aan onderwijsvernieuwing om ons onderwijs eigentijdser en toekomstgerichter te maken. Qua inhoud, organisatie en manier van werken. We willen de leermotivatie vergroten en bij kinderen bredere competenties ontwikkelen om ze beter toe te rusten voor de snel veranderende samenleving. Er zijn geen blauwdrukken; er is maatwerk nodig per leerling en per school. Alleen dan bereiden we ieder kind voor op de wereld van morgen.

We stellen vragen en zijn nieuwsgierig naar elkaars antwoorden.:

- Welke kennis, vaardigheden en houding willen we onze leerlingen aan bagage meegeven?
- Hoe doen we dat het beste? Hoe integreren we vakken en leerdoelen in plaats van ze te stapelen? Wat is de samenhang? Hoe ontwikkelen we een gemeenschappelijke taal?
- Hoe leren we leerlingen inzicht te krijgen in hun eigen leerproces en leerbehoeftes?
- Hoe spelen we in op de eigen populatie en de wijk, de steeds veranderende context en maatschappelijke ontwikkelingen?
- Hoe sluiten we aan bij de onderwijsbehoefte van individuele leerlingen? Op welke wijze
- Zorgen we gezamenlijk voor passend onderwijs en gelijke onderwijskansen voor ieder kind?
- Hoe zorgen we ervoor dat ieder kind gemotiveerd wordt en is om te leren?
- Wat is het verhaal van elke school? Is daar draagvlak voor (bij team, ouders, partners) en is het verhaal ook sturend? Welke analyse ligt er aan ten grondslag?
- Hoe volgen we de brede ontwikkeling van de leerlingen? Hoe weten we dat we succesvol zijn?
- Hoe zetten we ICT in als katalysator voor onderwijsvernieuwing?
- Welke andere scholen en maatschappelijke partners kunnen helpen om onze ambities te realiseren?

2. Professionaliteit in mensen en cultuur

De bedoeling:

Onderwijsvernieuwing is alleen mogelijk als de professionaliteit voortdurend wordt gevoed. Daarbij is van en met elkaar leren en samen ontwikkelen essentieel. Professionalisering wordt

daarmee onderdeel van onze cultuur: de manier waarop wij de dingen doen. Het is zichtbaar in het strategisch HR-beleid dat een lerende cultuur versterkt en is afgestemd op onze ambities en de steeds veranderende context. Het is zichtbaar als bestuurders en directeuren de leiding nemen. Het is een belangrijk aspect van goed werkgeverschap als we ons individueel en gezamenlijk ontwikkelen en als we duurzaam inzetbaar blijven. Alleen dán kunnen we ieder kind voorbereiden op de wereld van morgen.

We stellen vragen en zijn nieuwsgierig naar elkaars antwoorden:

- Hoe ontwikkelen we een cultuur en werkwijze waarin leren, ontwikkelen, reflecteren en kennis delen in netwerken meer centraal staat en iedereen zich verantwoordelijk voelt voor zijn/haar eigen professionele ontwikkeling? Zijn leidinggevenden in staat om de lerende cultuur voor te leven en op welke wijze kunnen we dit stimuleren en ondersteunen?
- Zijn we ons bewust van onze expertise? Hebben we vertrouwen in onszelf en de leerlingen?
- Leggen we de lat hoog genoeg? Durven we los te laten?
- Hoe krijgen we leer- en ontwikkelvragen van medewerkers duidelijk? Hoe kunnen we daar met de juiste professionalisering / scholing aan tegemoet komen? Hoe maken we ons HR-instrumentarium meer passend bij ons ambitiestatement?
- Hoe maken we beter de verbinding met onderzoek/de wetenschap? Op welke manier kunnen we data, informatie, evaluatie, monitoring en onderzoek gebruiken om van te leren en te verbeteren?

3. Verstevigen van in- en externe profilering

De bedoeling:

We weten wat we in huis hebben en we willen dat dit zichtbaar is; binnen en buiten De Haagse Scholen. Dat vinden we belangrijk om van elkaar te leren en elkaar te inspireren. Ook kunnen we beter samenwerken (ook met externe partners) wanneer we weten waar elkaars expertises liggen (ook in relatie tot passend onderwijs). "Storytelling" (laten zien wat je belangrijk vindt en hoe dat een plek heeft binnen je organisatie/school) helpt bij het zichtbaar maken waar je voor staat en waar je voor gaat. We willen dat alle leerlingen, medewerkers en ouders het verhaal van de organisatie/school kennen, daar trots op zijn en dit ook uitdragen. Trotse leerlingen, medewerkers en ouders zijn immers de beste ambassadeurs, ook in de werving van nieuwe leerlingen en nieuw personeel. Ieder kind is bij ons welkom, ons onderwijs is openbaar. Het is onze kracht en we zijn daar trots op.

We stellen vragen en zijn nieuwsgierig naar elkaars antwoorden:

- Kennen én herkennen alle leerlingen, medewerker en ouders het verhaal van de school en de organisatie? Zijn ze daar trots op? Hoe weten of zien we dat? Hoe dragen ze dit uit?
- Weet iedereen waar openbaar onderwijs voor staat? Dat ieder kind welkom is en dat we dat als onze kracht zien?
- Hoe is het verhaal van de school zichtbaar / merkbaar in de praktijk? Leven we het verhaal van de school ook voor? Geven we het goede voorbeeld?
- Hoe weten we van elkaar waar expertises liggen? (ook in het kader van passend onderwijs)
- Hoe zichtbaar zijn we voor partners? Kennen en herkennen onze partners ons verhaal?

Waar we samen aan werken:

Uitbreiden professionaliseringsmogelijkheden, leernetwerken en labs (vraaggericht), om:

- Inspiratie, inhoud en verdieping te geven bij gewenste onderwijsvernieuwing;
 - De lerende cultuur te stimuleren;
 - Aan te sluiten bij leer- en ontwikkelbehoeften van specifieke groepen medewerkers, scholen en bestuurskantoor;
 - Processen en procedures dienend te laten zijn aan het primaire proces;
 - Een aantrekkelijke werkgever te zijn (personeel binden en boeien).
- Versterken van interne en externe communicatie (inclusief arbeidsmarktcommunicatie), om:
 - Elkaar intern goed te kunnen informeren over relevante ontwikkelingen en besluiten;
 - Goed en met de juiste uitstraling zichtbaar te zijn voor (potentieel nieuwe) medewerkers, leerlingen, ouders en samenwerkingspartners;
 - Zichtbaar te zijn en te verantwoorden aan stakeholders.
- Randvoorwaardelijke verbeteringen door te voeren en daarin strategische (beleids-)keuzes te maken, om:
 - Het primaire proces op de scholen beter ondersteunen en taken te verlichten;
 - Beter aan te sluiten bij de gewenste onderwijsvernieuwing;
 - Beter aan te sluiten bij de (maatwerk-)behoefte van scholen;
 - Beter aan te sluiten bij maatschappelijke en technologische ontwikkelingen.
- Doorontwikkelen van de bovenschoolse kwaliteitszorg (o.a. via het interne auditsysteem), om:
 - Samen het professionele gesprek te voeren om ontwikkelingen op scholen een stap verder te helpen en zo een bredere kijk op onderwijskwaliteit te ontwikkelen;
 - Meer met en van elkaar te leren;
 - Aan te sluiten bij het nieuwe inspectietoezicht.
- Verbeteren van evaluatie, monitoring en onderzoek (praktijkgericht), om:
 - Objectief inzicht te krijgen in de brede ontwikkeling van leerlingen;
 - Beter onderbouwd ontwikkelingen te kunnen volgen en het inhoudelijk gesprek te voeren;
 - In de onderwijspraktijk meer "evidence based" / "evidence informed" te werken.
- Intensiveren van de samenwerking met kinderopvang en het voortgezet onderwijs, om:
 - De doorgaande lijn voorschoolse voorziening – school te versterken (+ vroegsignalering);
 - Vanuit één pedagogisch-didactische visie dagarrangementen te realiseren;
 - Nieuwe organisatievormen, combinatiefuncties en carrière-paden voor personeel mogelijk te maken;
 - Te zorgen dat alle leerlingen een vo-school vinden die bij ze past en een soepele overgang ervaren.
- Nauwere samenwerking tussen SO, SBO, BAO, ambulante dienst en SWV, om:
 - Voor alle kinderen passend onderwijs te realiseren dat betaalbaar is en efficiënt georganiseerd.
- Intensiveren van de samenwerking met de (academische) PABO's om:
 - Gezamenlijk studenten op te leiden tot leerkrachten, die graag op onze scholen werken;
 - Om van en met studenten en collega's van de PABO's te leren en ons te ontwikkelen.